

Bureau voor Archeologie Rapport 1038

Bestseweg 53, Oirschot, gemeente Oirschot: een bureau- en inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen in de verkennende fase



Colofon

titel: Bureau voor Archeologie Rapport 1038. Bestseweg 53, Oirschot, gemeente Oirschot: een bureau- en inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen in de verkennende fase

auteur: C. de Jong

autorisatie: A. de Boer (KNA senior prospector)

datum: 21 januari 2022 (definiteif)

ISSN: 2214-6687

© Bureau voor Archeologie

Koningsweg 244 Utrecht

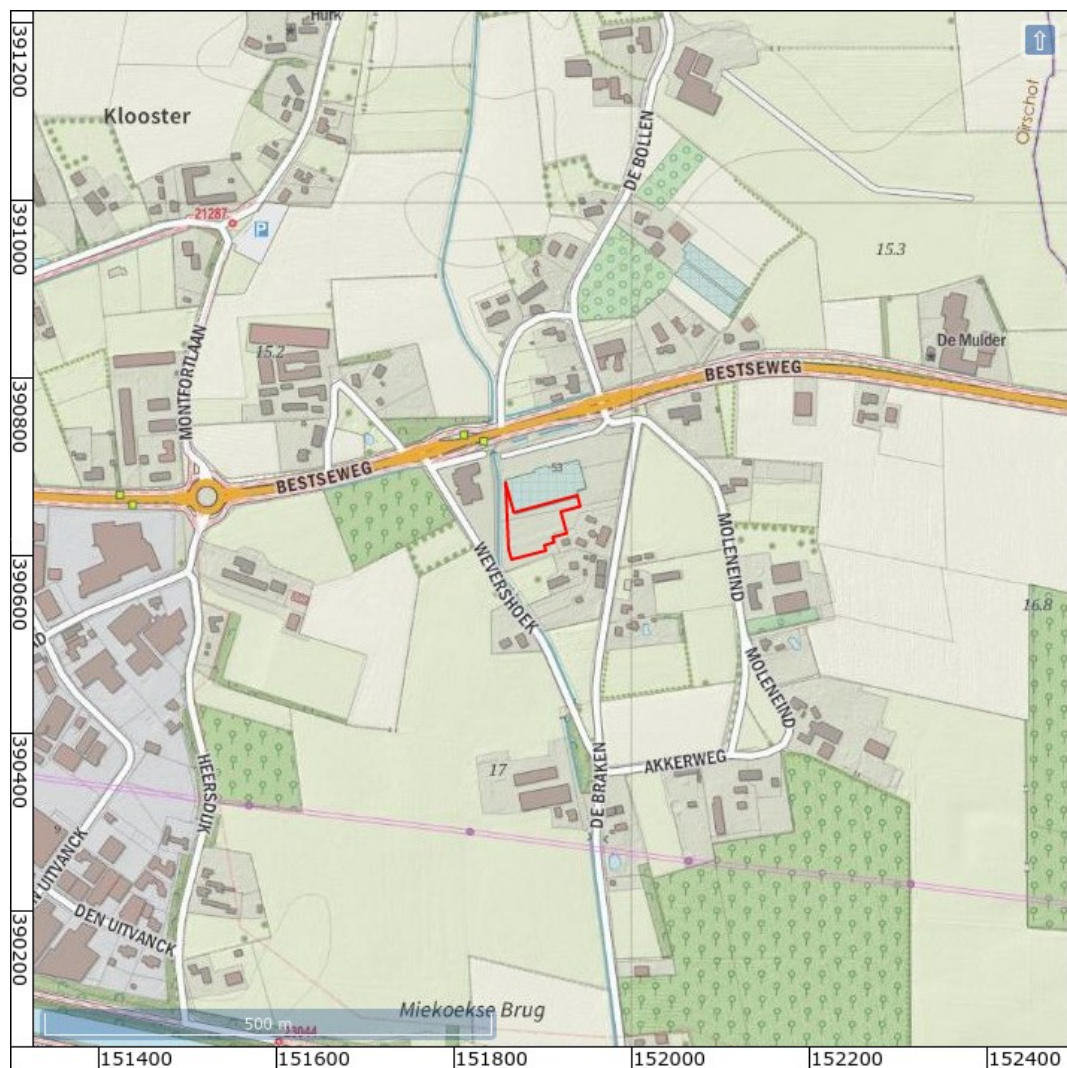
T 030 245 18 95

E info@bureauvoorarcheologie.nl

I <https://www.bureauvoorarcheologie.nl>

Administratieve gegevens

Projectnummer	2021031003
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Oirschot
Plaats	Oirschot
Toponiem	Bestseweg 53
Naam	uitbreiding tuincentrum
Centrum locatie (m RD)	151.890; 390.640 (x; y)
Omvang plangebied	3.400 m ²
Omvang onderzoeksgebied booronderzoek	Gelijk aan plangebied
Kadastrale gegevens	gemeentecode: Oirschot, sectie: N, nummer(s): 295, 659, 660
ARCHIS onderzoeksmeldingsnummer	5023630100 (ABU); 5023647100 (ABO)
Soort onderzoek	een bureau- en inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen in de verkennende fase
Opdrachtgever	Buro BOOT
Uitvoerder	Bureau voor Archeologie
Kaartblad	51B
(RO) kader onderzoek	Aanvraag omgevingsvergunning
Periode van uitvoering veldwerk	12 mei 2021
Bevoegde overheid	Gemeente Oirschot
Deskundige namens bevoegde overheid	Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant, R. Berkvens
Status goedkeuring bevoegde overheid	Goedgekeurd
Beheerder en plaats van documentatie	Digitale documentatie: ARCHIS en E-Depot Vondstdocumentatie: geen vondsten



Figuur 1: Het onderzoeksgebied (kaartbeeld) met plangebied (rood; www.opentopo.nl).

Inhoudsopgave

	Samenvatting.....	8
1	Inleiding.....	9
	1.1 Doelstelling en vraagstelling.....	9
2	Bureauonderzoek.....	11
	2.1 Methode.....	11
	2.2 Onderzoeksgebied en toekomstig gebruik.....	11
	2.3 Huidige situatie.....	12
	2.4 Aardwetenschappelijke waarden.....	12
	2.5 Historische situatie.....	14
	2.6 Mogelijke verstoringen.....	14
	2.7 Archeologische en bouwhistorische waarden.....	14
	2.8 Gespecificeerde verwachting.....	17
3	Booronderzoek.....	19
	3.1 Inleiding.....	19
	3.2 Methode.....	19
	3.3 Resultaten met bodemkundige interpretatie.....	20
	3.4 Archeologische interpretatie.....	21
	3.5 Waardestelling en Selectieadvies.....	22
4	Conclusie.....	23
	4.1 Conclusie Bureauonderzoek.....	23
	4.2 Conclusie Booronderzoek.....	23
5	Advies.....	25
6	Literatuur.....	26
	Figuren.....	28
	Bijlage 1: Boorbeschrijvingen.....	52

Lijst met Figuren

Figuur 1: Het onderzoeksgebied (kaartbeeld) met plangebied (rood; www.opentopo.nl).....	4
Figuur 2: Luchtfoto actueel.....	28
Figuur 3: Topografische kaart.....	29
Figuur 4: Archeologische beleidskaart gemeente Oirschot (Berkvens e.a. 2011).	30
Figuur 5: Ontwerptekening van de geplande uitbreiding. Het noorden is onder..	31
Figuur 6: Geologische kaart van Nederland 1:50.000 (Rijks Geologische Dienst 1985).....	32
Figuur 7: Geomorfologische kaart (Alterra 2004).....	33
Figuur 8: Bodemkaart (Alterra 2014).....	34
Figuur 9: Boorbeschrijvingen uit DINOloket (Dinoloket 2014).....	35
Figuur 10: Hoogte-reliëfkaart (Actueel Hoogtebestand Nederland 2018).....	36
Figuur 11: Kaart van het oostelijke deel van Brabant (Visscher 1700). Het plangebied ligt binnen de rode cirkel.....	37
Figuur 12: Uitsnede van het elfde blad van een 12-bladige kaart van Nederland (Le Rouge 1750). Het plangebied ligt binnen de rode cirkel. Het noorden is linksboven. De locatie van de plaatsen is figuratief.....	37
Figuur 13: Kaart van het gedeelte van Oost-Brabant tussen 's-Hertogenbosch en Boxtel (Verhees en Van Hulk 1785). Het noorden is links. Het plangebied ligt binnen de rode cirkel.....	38
Figuur 14: Figuratieve kaart van het grootste gedeelte van Bataafsch Brabant, 1794 (Verhees 1794). Het plangebied ligt binnen de rode cirkel.....	39
Figuur 15: Kadastrale minuut (1811-1832), Oirschot D02 (Kadaster 1811).....	40
Figuur 16: Topografisch militaire kaart 1850.....	41
Figuur 17: 648-2205-BEST-1900.....	41
Figuur 18: 648-2206-BEST-1916.....	42
Figuur 19: 648-2207-BEST-1928.....	42
Figuur 20: 51B-1953-Best / Boxtel / Eindhoven / Sint-Oedenrode.....	43
Figuur 21: 51B-1963-Best / Boxtel / Eindhoven / Sint-Oedenrode.....	43
Figuur 22: 51B-1972-Best / Boxtel / Eindhoven / Sint-Oedenrode.....	44
Figuur 23: 51B-1984-Best / Boxtel / Eindhoven / Sint-Oedenrode.....	44
Figuur 24: 51B-1991-Best / Boxtel / Eindhoven / Sint-Oedenrode.....	45
Figuur 25: Archeologische vondstlocaties (geel) en zaken (blauw) uit ARCHIS (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2021).....	46
Figuur 26: Erfgoedkaart gemeente Oirschot (Berkvens 2014). Opgemerkt moet worden dat de lijnen verschoven zijn naar rechts. De noord-zuid georiënteerde Romeinse weg moet ter hoogte van de Wevershoek liggen.	47
Figuur 27: Boorpuntenkaart.....	48
Figuur 28: Schematische weergave van de boorprofielen.....	49
Figuur 29: Foto van boorprofiel 3.....	50
Figuur 30: Foto van boorprofiel 5.....	50
Figuur 31: Zone met een potentieel archeologisch niveau (rood).....	51

Lijst met Tabellen

Tabel 1: Aardkundige waarden.....	14
Tabel 2: Archeologische terreinen, zaken en vondstlocaties ca. 500 m van het plangebied.....	17

Samenvatting

Bureau voor Archeologie heeft een bureau- en inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen uitgevoerd voor bouwwerkzaamheden aan de Bestseweg 53 te Oirschot.

De vraagstelling van het onderzoek luidt: hoe kan rekening gehouden worden met eventuele archeologische resten bij de voorgenomen ontwikkeling? Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de richtlijnen van de KNA, protocollen 4002 en 4003. Voor het onderzoek zijn kaarten, databases en literatuur geraadpleegd om te komen tot een gespecificeerde archeologische verwachting van het gebied.

In het plangebied wordt het tuincentrum aan de Bestseweg 53 aan de zuidzijde uitgebreid met kassen, magazijnen en overkappingen.

Het plangebied ligt in het archeologisch landschap 'Roerdalslenk', in de landschapszone dekzandvlakten. De ondergrond bestaat uit (Brabants) leem met daarop een pakket dekzand dunner dan twee meter. In het plangebied liggen hoge enkeerdgronden. In de top van het dekzand kunnen archeologische resten aanwezig zijn.

In het plangebied zijn vijf boringen gezet tot in de C-horizont. Uit het booronderzoek blijkt dat de ondergrond, volgens verwachting, bestaat uit dekzand op leem. In het hele plangebied ligt een 15 tot 45 cm dikke puinlaag. In drie boringen is een eerdlaag aanwezig. Deze A-horizont is geheel of gedeeltelijk vergraven. In het zuiden van het plangebied (twee boringen) bevindt zich onder de A-horizont een B-horizont, waarin mogelijk archeologische resten aanwezig kunnen zijn. De top van dit pakket ligt tussen 55 en 60 cm -mv (omgerekend komt dat in beide gevallen neer op 1547 cm NAP).

Bureau voor Archeologie adviseert om rekening te houden met archeologische waarden in dit deel van het plangebied. Aanbevolen wordt om een proefsleuvenonderzoek uit te voeren om te bepalen of behoudenswaardige archeologische resten in deze zone aanwezig zijn.

De rest van het plangebied kan naar oordeel van Bureau voor Archeologie vrijgegeven worden voor de voorgenomen ontwikkeling.

Dit onderzoek is met grote zorgvuldigheid uitgevoerd. Het is echter nooit uit te sluiten dat bij de graafwerkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen op plaatsen en dieptes waar die niet worden verwacht. Eventuele archeologische resten is men verplicht te melden bij de Minister van OCW in overeenstemming met de Erfgoedwet uit 2015. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Oirschot.

1 Inleiding

Bureau voor Archeologie heeft een archeologisch bureauonderzoek en een booronderzoek uitgevoerd voor de uitbreiding van een tuincentrum aan de Bestseweg 53 te Oirschot.

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd in het kader van de aanvraag van een omgevingsvergunning.

De ligging van het plangebied is weergegeven in fig. 1. Vanwege de regels uit het geldende bestemmingsplan moet voor de beoogde ontwikkeling een archeologisch onderzoek worden uitgevoerd.

Het onderzoek is uitgevoerd onder certificaat BRL SIKB 4000,¹ in overeenstemming met de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.1).

Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek en een booronderzoek in de verkennende fase. Met de bevindingen wordt aan het einde van het rapport een advies gegeven hoe bij het project rekening kan worden gehouden met archeologische waarden.

1.1 Doelstelling en vraagstelling

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting. Het doel van het veldonderzoek is het controleren en verfijnen van de archeologische verwachting zodat een beslissing genomen kan worden over hoe met eventuele archeologische waarden rekening moet worden gehouden bij de voorgenomen werkzaamheden.

Het veldonderzoek is uitgevoerd als booronderzoek (IVO – O) en betreft de verkennende fase. Met het verkennende veldonderzoek wordt inzicht verkregen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden. Hiermee worden kansarme zones uitgesloten en kansrijke zones geselecteerd.

De volgende onderzoeksvragen zijn in dit onderzoek gebruikt:

Bureauonderzoek:

7. *Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?*
8. *Wat is de landschappelijke ligging van het plangebied in termen van geomorfologie, geologie en bodemkunde?*
9. *Is sprake van bekende bodemverstoringen?*
10. *Wat is de historische ontwikkeling van het plangebied?*
11. *Is sprake van bekende archeologische waarden (zoals AMK terreinen, vondstlocaties, historische kernen) in het plangebied en directe omgeving, en zo ja welke?*

¹ <https://www.kiwa.nl/upload/certificate/00094278.pdf>

12. *Kunnen archeologische resten in het plangebied aanwezig zijn? Zo ja, wat is daarvan op hoofdlijnen de omvang, ligging, aard en datering?*
13. *Welke vervolgstap(pen) kunnen worden genomen om rekening te houden met (mogelijke) archeologische resten?*

Verkenkend booronderzoek:

14. *Wat is de aard (geologisch en bodemkundig) en intactheid (verstoringen) van het bodemprofiel?*
15. *Zijn potentiële archeologische niveaus aanwezig, en zo ja, wat is de aard, diepteligging en verbreiding daarvan?*

Eindoordeel:

16. *Indien (mogelijk) archeologische waarden aanwezig zijn:*
 - a) *Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?*
 - b) *Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?*
17. *Indien vervolgonderzoek nodig is: Welke methode(n), techniek(en) en strategie(ën) van Inventariserend veldonderzoek zijn hiervoor geschikt?*

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Het bureauonderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de richtlijnen van de KNA 4.1, protocol 4002.²

Voor het onderzoek zijn kaarten, databases en literatuur geraadpleegd om tot een gespecificeerde archeologische verwachting van het gebied te komen. Eerst wordt het plan- en onderzoeksgebied vastgesteld en het onderzoek gemeld bij ARCHIS. Daarna wordt achtereenvolgens de aardkundige, archeologische en historische context van het te onderzoeken gebied bestudeerd. Deze gegevens leiden tot het opstellen van een gespecificeerde verwachting. In de gespecificeerde verwachting worden de mogelijk aanwezige archeologische resten beschreven in termen van onder meer diepteligging, omvang, ouderdom en conservering.

De genoemde stappen leiden tot onderhavig rapport en het openbaar maken van de resultaten bij Archis en het e-Depot voor de Nederlandse Archeologie.³ In de hierna volgende hoofdstukken worden de belangrijkste onderzoeksgegevens gepresenteerd. Er is contact opgenomen met de heemkundekring 'De Heerlijkheid Oirschot'. Er is (nog) niet gereageerd.

Van alle afgebeelde kaarten is het noorden boven, tenzij anders aangegeven.

2.2 Onderzoeksgebied en toekomstig gebruik

Afbakening plan- en onderzoeksgebied

De ligging van het plangebied staat afgebeeld in fig. 1. Het plangebied ligt in de gemeente Oirschot in de gelijknamige plaats. De locatie ligt aan het adres Bestseweg 53. Het plangebied is ongeveer 85 m lang en tussen 40 en 80 m breed en heeft een omvang van 3.400 m².

Het plangebied ligt grotendeels op het achterterrein aan de zuidzijde van het tuincentrum (fig. 2 en 3).

Om voldoende informatie over aardkundige, historische en archeologische gegevens te verzamelen wordt een onderzoeksgebied gebruikt dat groter is dan het plangebied. Het onderzoeksgebied voor het bureauonderzoek is een zone met straal van circa 500 m om de ontwikkeling heen (fig. 1).

Overheidsbeleid

In het gebied geldt een vastgesteld gemeentelijk archeologisch beleid (fig. 4). Op de gemeentelijke archeologische beleidskaart uit 2009 heeft het plangebied een hoge archeologische verwachting bij een esdek. Het beleid is dat bij ingrepen van meer dan 500 m² en waarbij dieper wordt gegraven dan 50 cm onder maaiveld rekening gehouden moet worden met archeologische resten.

Ontwerp c.q. inrichtingsplan

De beoogde ingreep bestaat uit de uitbreiding van het tuincentrum met kassen, magazijnen en overkappingen (fig. 5).

² SIKB 2018

³ Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Data Archiving and Networking Services

Aard en omvang van de toekomstige verstoring

Naar verwachting vinden graafwerkzaamheden plaats tot 100 cm onder maaiveld. De graafwerkzaamheden vinden plaats over 3.400 m². In het zuiden van het plangebied, ter hoogte van de geplande pergola en magazijn zijn poeren voorzien die tot 150 cm onder maaiveld komen te liggen.⁴

Milieutechnische condities

Het is niet bekend of verontreinigingen aanwezig zijn in het plangebied. Voor zover bekend zijn geen milieutechnische onderzoeken uitgevoerd in het plangebied.⁵

Grondwaterpeil

De actuele grondwaterstand in het plangebied kan worden afgeleid uit de grondwatertrap op de bodemkaart. De grondwatertrap is V. Dit betekent dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand ondieper staat dan 25 cm onder maaiveld en dat de gemiddeld laagste grondwaterstand dieper staat dan 120 cm onder maaiveld.

De grondwaterstand zal door de beoogde ingrepen waarschijnlijk niet veranderen.

Consequentie van de ingrepen

Door uitvoeren van graafwerkzaamheden kunnen archeologische resten worden vergraven.

2.3 Huidige situatie

Bebouwing, functie en bodemgebruik

Het plangebied ligt voor het grootste deel op het achterterrein van het tuincentrum en is verhard met klinkers. Het zuiden van het plangebied is onderdeel van een paardenbak. Het tuincentrum aan de noordkant van het plangebied is gebouwd in 1987 en uitgebreid 2009.

Bestemmingsplan

Het plangebied ligt in bestemmingsplan Buitengebied fase II 2013 (vastgesteld 18 juni 2013). In het plangebied geldt de dubbelbestemming Waarde Archeologie 4. Dit betekent dat bij ingrepen met een omvang van meer dan 500 m² waarbij de bodem dieper dan 50 cm onder maaiveld wordt verstoord een rapport moet worden overlegd waaruit blijkt dat de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. Dit is in overeenstemming met het actuele gemeentelijke beleid.

2.4 Aardwetenschappelijke waarden

De aardkundige gegevens staan samengevat in tabel 1.

Het plangebied ligt in het archeologisch landschap 'Roerdalslenk', in de landschapszone dekzandvlakten.⁶ Tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien (ca. 112.000 – 11.700 jaar geleden), bereikte het landijs Nederland niet. Het is in

⁴ Correspondentie via e-mail met opdrachtgever, mei 2021.

⁵ Provincie Noord-Brabant e.a. 2020

⁶ Rensink e.a. 2015

die periode echter dusdanig koud dat er weinig vegetatie kan groeien. Hierdoor kan zand, van bijvoorbeeld drooggevalen rivieren, makkelijk verwaaien. Op deze manier zijn grote hoeveelheden zand verplaatst en afgezet. Het pakket dat zo gevormd is wordt ook wel het Laagpakket van Wierden genoemd en behoort tot de Formatie van Boxtel.⁷

Op de 1:50.000 geologische kaart ligt in het plangebied Brabantse leem (Laagpakket van Liempde) met daarop een pakket dekzand dat dunner is dan twee meter (fig. 6)

Volgens de geomorfologische kaart ligt het plangebied in een gebied met dekzandruggen waarop mogelijk een oud bouwlanddek aanwezig kan zijn (fig. 7).

Volgens de bodemkaart zijn in het plangebied hoge zwarte enkeerdgronden te vinden. Enkeerdgronden zijn in het verleden als landbouwgrond gebruikt en door jarenlange plaggenbemesting is een dikke humeuze laag ontstaan. Deze eerdlaag is meer dan 50 cm dik. Dit systeem van plaggenbemesting wordt al sinds de Late Middeleeuwen toegepast.

Boorbeschrijvingen uit DINOloket uit de omgeving van het plangebied laten een bodemopbouw zien dat bestaat uit een esdek op de leem en zand van de Formatie van Liempde (Brabants leem). Afzettingen van het Formatie van Liempde zijn ongeveer 100 cm dik. De bodem bestaat tot 400 cm -mv uit een afwisseling van zand en leemlagen (fig. 9).⁸

Bij een grondonderzoek in 2009 met sonderingen is ook de bodemopbouw beschreven. Iets ten zuiden van het gebouw is in drie boorprofielen een 40 tot 60 cm dikke puinlaag aanwezig. In twee gevallen bevindt zich hieronder een humeuze laag van 20 tot 30 cm dik. De ondergrond bestaat uit matig tot uiterst siltig zand. In één boring waarin geen puin is aangetroffen bestaat de bodem uit een 50 cm dikke eerdlaag boven een pakket matig tot uiterst siltig zand.

Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) is te zien dat het maaiveldniveau afneemt van noord naar zuid (fig. 10). In het plangebied is een miniem hoogteverschil van ongeveer 0,1 m aanwezig tussen het terrein van het tuincentrum en de paardenbak. Het maaiveldniveau is respectievelijk 15,9 en 16,0 m NAP.

Bron	Situatie plangebied, omschrijving
Geologie (fig. 6)	Geologische Overzichtskaart 1 : 50 000: ⁹ - Nu2: Brabantse leem bedekt met dekzand dunner dan twee meter. Geologische Overzichtskaart 1 : 250 000: ¹⁰ - Bx6: Formatie van Boxtel met een dek van het Laagpakket van Wierden; fluvioperiglaciale afzettingen (leem en zand) met een zanddek (Bx6)
Geomorfologie (fig. 7)	Dekzandruggen (+/- oud bouwlanddek, 3L5)
Bodemkunde (fig. 8)	Hoge zwarte enkeerdgronden; lemig fijn zand (U5051nr00 - zEZ23)
AHN (fig. 10)	Het maaiveld ligt tussen 15,9 m NAP in het noorden en 16,0 m NAP in het zuiden.

7 Jongmans 2013

8 Dinoloket 2014

9 Rijks Geologische Dienst 1985

10 De Mulder 2003

Tabel 1: Aardkundige waarden.

2.5 Historische situatie

Vroeger bestond Oirschot uit vijf herdgangen (rondgang van een kudde) of gehuchten: Kerkhof, Spoordonk, Hedel, de Notel en Straten. Het plangebied ligt in het gehucht Straten. Het gehucht ligt langs een noord-zuid lopende heerbaan. De naam 'Straten' verwijst dan ook naar een doorgaande weg of verbindingsweg.¹¹ Het gehucht bestaat uit vier buurtschappen: het Laageind, het Snepseind, het Moleneind en Straten. De molen van Moleneind heeft ongeveer 800 m ten zuiden van het plangebied gestaan. Ten westen van het plangebied ligt de straat 'Wevershoek'. De straat is genoemd naar de negen wevers die het gehucht kende.¹²

Ongeveer 700 m ten noordwesten van het plangebied ligt het kasteel/huis Groot Bijsterveld. De geschiedenis van het kasteel en landgoed gaan terug tot de 14^e eeuw en is herkenbaar op kaarten uit de 18^e eeuw (fig. 11 en 12).

Aan het einde van de 18^e eeuw wordt Straten voor het eerst vermeld op kaarten (fig. 13 en 14). Het gebied tussen Oirschot en Best is waarschijnlijk al vroeg ontgonnen. Één kilometer ten zuiden van het plangebied ligt nog een uitgestrekt heidegebied.

Begin 19^e eeuw (kadastrale minuut 1811-1832) wordt het noorden van het plangebied gebruikt als weiland, terwijl in het zuiden een akker ligt (fig. 15). De wegen rondom het plangebied hebben al de huidige ligging. Het gehucht Straten bestaat uit een aantal verspreide boerderijen met daartussen landbouwgrond. De hoogste dichtheid aan gebouwen is in het noorden van het gehucht te vinden, maar een duidelijke kern ontbreekt.

Het landgebruik in het plangebied verandert niet tot de jaren 50 van de 20^e eeuw (fig. 16 tot en met 19). Rond deze tijd wordt een boomgaard aangelegd in het zuidelijke perceel (fig. 20). Tot en met het heden blijft het plangebied onbebouwd (fig. 21 tot en met 24).

2.6 Mogelijke verstoringen

Volgens de opdrachtgever is bij de aanleg van het tuincentrum de bodem tot een meter diep ontgraven en vervolgens verdicht met puin. Dit geldt voor het tuincentrum, maar ook voor het achterliggende terrein. Bij de paardenbak, in het zuiden van het plangebied, is de bodem ontgraven tot een diepte van 70 cm -mv.

2.7 Archeologische en bouwhistorische waarden

Archeologische vondstlocaties en zaken staan weergegeven in fig. 25 en staan toegelicht in tabel 2. De belangrijkste bevindingen worden in de lopende tekst samengevat.

In het plangebied liggen geen archeologische waarnemingen en geen (delen van) archeologische terreinen. Het plangebied is niet eerder archeologisch in het veld onderzocht.

¹¹ Van der Sijs 2010

¹² Beekmans 2021; Berkvens 2014

Bij een proefsleuvenonderzoek aan de Montfortlaan (zaak 4.662.241.100), ongeveer 500 m ten noordwesten van het plangebied, zijn sporen aangetroffen waarvan één paalkuil uit de 16^e eeuw. De overige sporen bestaan uit recente vergravingen.

Ongeveer 450 m ten zuidwesten van het plangebied is een vondstmelding gedaan van een zilveren denarius uit de Vroeg Romeinse tijd.

Op de cultuurhistorische inventarisatiekaart van de gemeente Oirschot staat door het plangebied een Romeinse weg weergegeven (fig. 26). Dit is een reconstructie van een Romeinse route die van Tongeren naar Rossum zou hebben gelopen.¹³ Opgemerkt wordt dat de ligging van de route in het kaartbeeld door vermoedelijk een technische fout verplaatst is naar het oosten. Bedoeld is dat de route langs de westgrens van het plangebied loopt. De reconstructie is gebaseerd op het middeleeuwse wegennetwerk en moet worden beschouwd als een 'best guess'; er is nog veel onzeker.

In het plangebied zijn geen bekende militaire erfgoedwaarden aanwezig.¹⁴

In het plangebied staan geen bekende (ondergrondse) bouwhistorische waarden geregistreerd.¹⁵

Er is geprobeerd contact op te nemen met de Heemkundekring 'De Heerlijkheid Oirschot' voor aanvullende informatie. Hier is nog niet op gereageerd.

Archeologische terreinen
Geen.
Zaken (incl. evt. bijbehorende vondsten)
2.175.088.100: Oirschot, Groot Bijsterveld, boring Tijdens het booronderzoek in een deel van het plangebied werd in alle boringen een restant van een esdek aangetroffen. In een aantal boringen gaat het om een duidelijk te onderscheiden dieperliggende humeuze laag die onderaan sporen van vermenging met de C-horizont vertonen. Volgens de verwachting van het bureauonderzoek is de kans op het voorkomen van archeologische resten onderaan dit esdek en in de top van de C-horizont groot. Daarom wordt geadviseerd om in de gebieden met een hoge archeologische verwachting een inventariseren veldonderzoek uit te voeren in de vorm van proefsleuven.¹⁶ 4.625.095.100: Oirschot, Montfortlaan, boring Uit het booronderzoek is gebleken dat de oorspronkelijke podzolbodem door verploeging is verdwenen dan wel is verploegd maar dat het potentiële archeologische sporenniveau in de top van de C-horizont (vanaf 50 cm) nog intact aanwezig is. Op basis hiervan is de middelhoge verwachting voor vuursteenvindplaatsen uit het Laat-Paleolithicum tot en met het Neolithicum naar laag bijgesteld en blijft de middelhoge verwachting voor nederzettingsresten uit het Neolithicum tot en met de Volle Middeleeuwen (tot in de 13e eeuw) gehandhaafd. De resultaten van het booronderzoek geven geen aanleiding om de lage verwachting voor resten uit de Late Middeleeuwen (vanaf de 13e eeuw) tot en met de Nieuwe tijd bij te stellen. Op basis van de intactheid van de bodem in het plangebied kan een archeologische vindplaats aanwezig zijn. Er wordt een proefsleuvenonderzoek geadviseerd om vast te stellen of inderdaad archeologische resten uit het Neolithicum tot en met de Middeleeuwen aanwezig zijn.¹⁷ 4.628.310.100: Oirschot, Groot Bijsterveld, proefputten\proefsleuven Naar aanleiding van de resultaten van het verkennend en karterend booronderzoek (zaak 2.175.088.100) is besloten om een proefsleuvenonderzoek uit te voeren met een doorstart naar een opgraving. Het onderzoek is opgesplitst in twee fases. Tijdens de eerste fase van het archeologisch proefsleuvenonderzoek blijkt dat de noordoostelijke hoek van het achterterrein ernstig is verstoord door bouwactiviteiten, ploegen en de historische aanwezigheid van nu

13 Berkvens e.a. 2011; bijlage 4.6 p43

14 Stichting RAAP 2017; Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2016

15 Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2017

16 Nederpelt en Klinck 2007

17 Schorn 2018

verdwenen boomgaarden en moestuinen. Dit resulteerde in ernstig verstoorde AC-profielen. Deze noordoostelijke zone is vrijgegeven voor verdere ontwikkeling. De zuidoostelijke hoek van het plangebied leverde geen archeologische resultaten op. Aan de voorkant van het landhuis werd de gracht van het laat 18^e eeuwse landhuis aangetroffen. Het werd duidelijk, dat de oorspronkelijke gracht onder de nu nog aanwezige kapel doorloopt. Deze gracht is in de loop der tijden geleidelijk aan dichtgeslibd, en misschien ook deels gedempt en weer heraangelegd. In de vulling werden her en der archeologische resten bestaande uit scherven aardewerk aangetroffen. Ook is een houten beschoeiing aangetroffen. Verder werden muurresten, de vloer en de funderingen van het westelijke bijgebouw, waarschijnlijk het koetshuis (gebouwd vanaf 1772), aangetroffen.

Bij fase 2 van het archeologisch proefsleuvenonderzoek zijn ook AC-profielen aangetroffen. In drie proefsleuven werd er telkens een gracht aangetroffen. In twee werkputten werd de bekende en verwachte laat 18^e eeuwse gracht van het landhuis aangetroffen. Aan de westzijde van de kapel, werd echter een nieuwe, onbekende gracht aangetroffen. Deze grachten zijn in de loop der tijden geleidelijk aan dichtgeslibd, en misschien ook deels gedempt en weer heraangelegd. In de vulling van de gracht werden her en der archeologische resten bestaande uit scherven aardewerk aangetroffen. Opvallend is dat ook relatief veel glas (fragmenten van flessen en kristallen wijnglazen) in de grachten wordt aangetroffen. De houten beschoeiing van de gracht werd vaak aangetroffen en bevindt zich nog in goede staat.

Bij de opgraving aan de oostkant van het landhuis, ter plaatse van de gesloopte en nieuw te bouwen oost-vleugel, is een groot deel van de oostelijke gracht rond het landhuis Groot Bijsterveld opgegraven. Hierbij werd nog een groot deel van de houten beschoeiing aangetroffen.

In de gracht werden ook concentraties glas en keramiek aangetroffen. De vondsten wijzen op een datering in de 18^e eeuw. Ook werd in de oostelijke zone van het opgravingsgebied nog een langwerpig spoor aangetroffen. Het bleek om een greppel te gaan die in noordwestelijke richting loopt naar de hoofdgracht. Deze nieuwe greppel betreft waarschijnlijk een watergang die gegraven werd om water naar de hoofdgracht rondom het kasteel aan te voeren en zo het waterpeil in de gracht op peil te houden. In deze secundaire gracht bevonden zich slechts enkele scherven.¹⁸

4.662.241.100: Oirschot, Montfortlaan 17, proefputten\proefsleuven

Naar aanleiding van de resultaten uit het bureau- en booronderzoek (zaak 4.625.095.100) wordt dit proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Tijdens het vooronderzoek zijn vanwege het verkennende karakter van het onderzoek geen vindplaats(en) aangetroffen. Op basis van de landschappelijke ligging in een zone met dekzandwelingen in de buurt van een waterloop geldt voor het plangebied een verwachting op vindplaatsen vanaf het Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Voor de periode Neolithicum –Volle-Middeleeuwen (tot in de 13^e eeuw) kan het gaan om nederzettingen, grafmonumenten en/of sporen van agrarisch gebruik. In de Nieuwe tijd maakte het plangebied onderdeel uit van het landgoed van het kasteel Bijsterveld. De precieze tijd van het ontstaan van het kasteel is niet bekend, maar er wordt verondersteld, dat de oorsprong van het kasteel Bijsterveld, dat later tot het Montfortanen klooster werd omgebouwd, teruggaat tot in de Middeleeuwen. Binnen het plangebied kunnen daarom sporen worden verwacht uit deze periode die al dan niet gekoppeld kunnen worden aan het kasteel. Het zal met name gaan om sporen van agrarisch gebruik. Aan de westkant van, maar buiten, het plangebied heeft de 18^e -19^e eeuwse oprijlaan van het kasteel gelegen. Overblijfselen, zoals funderingen van gebouwen, worden eerder aan de overkant van de Montfortlaan op het kasteelterrein zelf verwacht. In het onderzoeksgebied is vondstmateriaal uit de Nieuwe tijd aangetroffen. De aangetroffen sporen bestaan uit recente vergravingen en een kuil uit de eerste helft van de 16^e eeuw. De kuil is gedateerd aan de hand van een keramische scherf, die in de kuil werd aangetroffen. Verder is in bijna het gehele plangebied een plaggendek aangetroffen. In dit plaggendek zit opvallend weinig aardewerk en slechts enkele brokken baksteen. De datering van het aardewerk uit de kuil geeft aan dat het plaggendek met enige zekerheid in de eerste helft van de 16^e eeuw moet zijn ontstaan. Vervolgonderzoek wordt niet noodzakelijk geacht en het advies is dan ook vrijgave voor de beoogde ontwikkeling.¹⁹

4.739.687.100: Oirschot, Bestseweg 49, proefputten\proefsleuven

Negen werkputten zijn aangelegd, waarin 22 grondsporen zijn aangetroffen en drie vondsten zijn gedaan. Het proefsleuvenonderzoek heeft weinig informatie opgeleverd over het gebruik van het plangebied in het verleden. De paalkuilen, paaltjes, greppels en kuilen zijn allemaal gerelateerd aan het complextype 'sporen van landgebruik'. Nederzettingenrestanten zijn niet aangetroffen. Mogelijk is het plangebied tot aan moderne tijden nooit in gebruik geweest als nederzettingsterrein. Anderzijds is de bodemopbouw in een aantal werkputten in grote mate verstoord tot in de top van de C-horizont, te weten het archeologisch relevante niveau in het onderzoeksgebied. Hiermee zijn eventueel aanwezige archeologische waarden verdwenen. Moderne grondwerkzaamheden hebben tevens een (mogelijk laatmiddeleeuws) esdek deels aangetast, dat oorspronkelijk in het gehele plangebied aanwezig zal zijn geweest. Het esdek kon bij gebrek aan vondstmateriaal niet nader

18 Bringmans 2019a

19 Bringmans 2019b

worden gedateerd. De sporen zijn op basis van stratigrafie en uiterlijke kenmerken, zoals scherpe spoorcontouren, gedateerd omstreeks de Nieuwe tijd C, waarbij een aantal sporen zelfs recent bleek te zijn. Alle informatie samen genomen is geconcludeerd dat in het plangebied geen sprake is van een vindplaats, waarmee geadviseerd wordt het gehele plangebied vrij te geven voor verdere ontwikkeling.²⁰

Vondstlocaties los

1.075.638: Oirschot, Heersdijk; Wilhelminakanaal, Niet-archeologisch: metaaldetector

Op deze locatie is met een metaaldetector een Romeinse denarius gevonden.

1.098.388: Oirschot, Klooster Bijsterveld, Niet-archeologisch: metaaldetector

Op deze locatie is met een metaaldetector op een akkerperceel een bronzen gesp met ronde beugel en trapeziumvormige angel uit de Late Middeleeuwen gevonden.

Tabel 2: Archeologische terreinen, zaken en vondstlocaties ca. 500 m van het plangebied.

2.8 Gespecificeerde verwachting

Het plangebied ligt in het archeologisch landschap 'Roerdalslenk', in de landschapszone dekzandvlakten. Op basis van geomorfologische- en bodemkaarten kan de bodem beschreven worden als een pakket Brabants leem met daarop een pakket dekzand dunner dan twee meter. Op het dekzand is door plaggenbemesting een meer dan 50 cm dikke eerdlaag ontstaan.

Tijdens het Laat-Paleolithicum en Mesolithicum vindt bewoning over het algemeen plaats in gebieden met hoogteverschillen op kleine afstanden, waarbij zowel water als een droge ondergrond voorhanden zijn. De hogere en voor landbouw geschikte delen van het landschap raken meer in trek vanaf het Neolithicum.²¹

Bij de aanleg van het tuincentrum is de bodem waarschijnlijk een meter ontgraven en opgevuld met puin.

Vermoedelijk heeft het plangebied vanaf de Late Middeleeuwen een agrarische functie. Aan het begin van de 19^e eeuw is het landgebruik weiland in het noorden en bouwland in het zuiden. Halverwege de 20^e eeuw wordt een boomgaard aangelegd op het zuidelijk perceel in het plangebied. Het tuincentrum ten noorden van het plangebied wordt in 1987 gebouwd. Voor zover bekend, is het plangebied onbebouwd gebleven.

De aanwezigheid van een plaggendeek werkt conserverend voor archeologische sporen die mogelijk aanwezig zijn in de top van het oorspronkelijke maaiveld. Door ploegactiviteiten is de kans echter klein dat ondiepe archeologische sporen uit het Paleolithicum en Mesolithicum bewaard zijn gebleven. De verwachting wordt daarom als volgt gespecificeerd:

1. Datering

Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd.

2. Complextype

Archeologische resten uit de periode van landbouwsamenlevingen en staatssamenlevingen gerelateerd aan bewoning, economie, infrastructuur, rituelen en begravingen.

²⁰ Pels-Ouweneel 2020

²¹ Berkvens 2015

3. *Omvang*

Archeologische resten gerelateerd aan bewoning uit de periode van de landbouwsamenlevingen kunnen worden beschouwd als vlakelementen met variabele omvang (klein tot groot). Sommige complextypen kunnen zich ook als puntelementen manifesteren (begravingen, depots) of als lijnelementen (wegen, watergangen, percelering).

4. *Diepteligging*

Archeologische resten bevinden in de top van het dekzand onder een eerdlaag van minimaal 50 cm dik.

5. *Gaafheid en conservering (fysieke kwaliteit)*

Door de combinatie van zandgrond en een relatief diepe grondwaterstand (trap V) kunnen organische archeologische resten slecht zijn geconserveerd. Over de gaafheid en conservering van eventuele sporen en artefacten zijn verder geen nadere gegevens bekend.

6. *Locatie*

Hele plangebied.

7. *Uiterlijke kenmerken (prospectie kenmerken):*

Archeologische resten kenmerken zich door een archeologische sporenniveau.

8. *Mogelijke verstoringen*

Door bouwactiviteiten is waarschijnlijk de bodem in het achterterrein van het tuincentrum vergraven tot 100 cm -mv en aangevuld met gebroken puin. Ter plaatse van de paardenbak in het zuiden is de bodem vergraven tot 70 cm -mv.

3 Booronderzoek

3.1 Inleiding

De ligging van het plangebied staat afgebeeld in fig. 1. In het plangebied is een ontwikkeling met grondwerkzaamheden voorzien. Daardoor worden mogelijk archeologische resten verstoord. Voor de beoogde ontwikkeling is een bureauonderzoek uitgevoerd (zie hoofdstuk 2 van dit rapport) waarbij een gespecificeerde archeologische verwachting is opgesteld. Op basis daarvan is een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van boringen uitgevoerd.

Het veldonderzoek is uitgevoerd zoals voorgeschreven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 4.1,²² in het bijzonder het hoofdstuk "protocol 4003 inventariserend veldonderzoek overig". Het veldonderzoek is uitgevoerd volgens specificatie "VS03 Uitvoeren booronderzoek". Het onderzoek is gerapporteerd volgens specificatie "VS05 Opstellen standaardrapport IVO - O/P".

Het onderzoeksgebied voor het booronderzoek is hetzelfde als het plangebied.

De boringen zijn gezet met het doel de bodemopbouw te verkennen. Met de verkenning wordt inzicht verkregen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden. Hiermee kunnen kansarme zones worden uitgesloten en kansrijke zones worden geselecteerd. Deze methode is toegepast omdat nog onvoldoende informatie over de bodemopbouw beschikbaar is om te kunnen beslissen of en welk type karterend onderzoek eventueel uitgevoerd kan worden.

3.2 Methode

De werkwijze in het veld was als volgt:

Boortype: 7 cm Edelmanboor.

Aantal boringen: Vijf.

Boordiepte: De boringen zijn gezet tot in de C-horizont met einddieptes tussen 120 en 150 cm -mv.

Grid: De boringen zijn verspreid in het plangebied geplaatst.

Waarnemingswijze: Het sediment is met de hand bemonsterd en met het blote oog onderzocht door het te versnijden en te verbrijskelen. De opgeboorde grond is systematisch uitgelegd op een plastic zeil. Representatieve uitgelegde boorprofielen zijn gefotografeerd.

Classificatie bodemtextuur en archeologische indicatoren: De opgeboorde grond is beschreven op basis van de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1 (ASB 1.1), dit omvat NEN 5104.²³

Locatie bepaling X en Y: De X en Y coördinaten van de boringen zijn bepaald door middel van een GPS met een nauwkeurigheid van 2 m.

²² SIKB 2018

²³ Bosch 2008; Nederlands Normalisatie Instituut 1989

Hoogte bepaling: De Z coördinaat is na afloop van het veldwerk bepaald aan de hand het AHN.²⁴

De gegevens zijn digitaal in het veld geregistreerd. Het veldwerk is uitgevoerd op 12 mei 2021 door F. Roodenburg (KNA Prospector) en C. de Jong (junior Prospector).

Voorgaand aan het veldwerk is een plan van aanpak opgesteld. Het Plan van Aanpak is geregistreerd in ARCHIS3.

3.3 Resultaten met bodemkundige interpretatie

De locaties van de boringen zijn in fig. 27 weergegeven. De boorgegevens staan in Bijlage 1. Met de gegevens is een schematische doorsnede gemaakt. Deze is weergegeven in fig. 28.

Er zijn archeologische indicatoren aangetroffen. Er zijn geen vondsten verzameld.

Het grondwater stond, voor zover aangetroffen, tijdens het onderzoek tussen 40 en 100 cm -mv. De ondiepe grondwaterstand in boringen 1 en 2 kan verklaard worden door het feit dat het achterterrein van het tuincentrum regelmatig wordt gesproeid en de aanwezigheid van een slecht doorlatend leempakket in de ondergrond. Elders in het plangebied is de grondwaterstand 100 cm -mv of dieper.

Op basis van de textuur, kleur en bijmengingen kunnen de volgende pakketten worden onderscheiden, boven naar onder:

Pakket 1: Ophogingspakket

Het bovenste 15 tot 45 cm dikke pakket bestaat uit zwak siltig zand. In boorprofiel 4 is het zand vermengd met vezels voor een verbeterde stabiliteit en waterhuishouding van de bodem in de paardenbak. In de rest van de boorprofielen bevat dit pakket veel brokken baksteen en beton. In boorprofiel zijn (een spoor) fragmenten modern glas aanwezig.

Pakket 2: A-horizont

Dit pakket bestaat uit zwak tot matig siltig, sterk humeus zand. Het pakket is 10 tot 25 cm dik. In het pakket bevinden zich lagen met fragmenten baksteen (een spoor). Het pakket is aanwezig in boorprofielen 3, 4 en 5. De top van het pakket ligt tussen 20 en 45 cm -mv (15,57 en 15,62 m NAP). In boorprofiel 3 ligt dit pakket scherp op de C-horizont. Op basis van het humusgehalte is dit pakket geïnterpreteerd als een A-horizont.

Pakket 3: B-horizont

Donker (grijs)bruin zwak tot matig siltig zand. Het pakket is 10 tot 35 cm dik. Het pakket is aanwezig in boorprofielen 4 en 5. De top van het pakket ligt tussen 55 en 60 cm -mv (15,47 m NAP). Op basis van kleur en de geleidelijke overgang naar het onderliggende pakket wordt dit pakket geïnterpreteerd als een B-horizont.

²⁴ Kadaster en PDOK 2014

Pakket 4: C-horizont

Zwak tot sterk siltig zand dat in boorprofielen 1, 2 en 3 boven een laag zwak zandig leem (Brabants leem) ligt. Het pakket is in alle boorprofielen aanwezig. De top van het pakket ligt tussen 35 en 95 cm -mv (15,12 en 15,49 m NAP). De zandige leemlagen bevatten veel roestvlekken, evenals het zand in boorprofiel 4. Op basis van de kleur, diepteligging, textuur en gebrek aan bijmengingen wordt dit pakket als C-horizont van dekzand op leem geïnterpreteerd. Op basis van het bodemmateriaal betreft het waarschijnlijk Jong dekzand. Het is niet mogelijk om een verdere onderverdeling te maken.

3.4 Archeologische interpretatie

Volgens de opdrachtgever is voor de bouw van het tuincentrum het terrein ontgraven tot 100 cm -mv en verdicht met gebroken puin. Uit de boorprofielen blijkt dat dit ophogingspakket 15 tot 45 cm dik is. Bij boorprofielen 1 en 2 ligt dit puinpakket direct op de C-horizont, waaruit afgeleid kan worden dat de verwachte enkeerdgrond vergraven is, net als een eventuele oorspronkelijke podzolgrond. Ter hoogte van deze boorprofielen is de kans klein dat archeologische resten nog aanwezig zullen zijn.

In de overige boorprofielen is een humeuze A-horizont wel aanwezig (fig. 29 en 30). Gezien de dikte van dit pakket (dunner dan 50 cm), is het waarschijnlijk deels vergraven. In boorprofiel 3 heeft de A-horizont een scherpe overgang met de C-horizont, waaruit afgeleid kan worden dat de oorspronkelijke podzolbodem verploegd of vergraven is. Hier worden geen archeologische resten meer verwacht. In het zuiden van het plangebied (boorprofielen 4 en 5) bevindt zich onder de A-horizont een (restant van een) B-horizont (fig. 30). Dit betekent dat de oorspronkelijke (podzol)bodem deels intact is en dat archeologische resten uit het Neolithicum tot en met de Middeleeuwen aanwezig kunnen zijn.

3.5 Waardestelling en Selectieadvies

Conform KNA 4.1 vormen een waardestelling (VS06) en selectieadvies (VS07) van vindplaatsen onderdeel van een standaardrapport (VS05). Op basis van de landschappelijke ligging en bodemopbouw kunnen in een deel van het plangebied archeologische resten aanwezig zijn. Er zijn echter (nog) geen archeologische resten aangetroffen en daarom zijn onvoldoende gegevens beschikbaar voor een waardestelling. Er is geen inhoudelijk selectieadvies opgesteld.

4 Conclusie

4.1 Conclusie Bureauonderzoek

1. *Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?*

Op de locatie van het plangebied wordt het tuincentrum uitgebreid met kassen, magazijnen, overkappingen en pergola's.

2. *Wat is de landschappelijke ligging van het plangebied in termen van geomorfologie, geologie en bodemkunde?*

Het plangebied ligt in het archeologisch landschap 'Roerdalslenk', in de landschapszone dekzandvlakten. De ondergrond bestaat uit (Brabants) leem met daarop een pakket dekzand dat dunner dan twee meter is. In het plangebied liggen hoge zwarte enkeerdgronden. Bij deze gronden is een dikke humeuze eerdlaag ontstaan door bemesting en ophoging met plaggen vermengd met potstalmest.

3. *Is sprake van bekende bodemverstoringen?*

Bij de bouw van het tuincentrum is het terrein aan de zuidzijde (het plangebied) ontgraven tussen 70 en 100 cm -mv en opgehoogd met puin. Uit het booronderzoek blijkt dat dit puinpakket 15 tot 45 cm dik is.

4. *Wat is de historische ontwikkeling van het plangebied?*

Het plangebied ligt in het gehucht Straten en ligt langs een oude route van Oirschot naar Sint-Oedenrode. In de 19^e eeuw is het plangebied onbebouwd en wordt het gebruikt als weiland en bouwland. Halverwege de 20^e eeuw wordt een boomgaard aangelegd. Het tuincentrum ten noorden van het plangebied en het achterterrein zijn in 1987 gebouwd/aangelegd.

5. *Is sprake van bekende archeologische waarden (zoals AMK terreinen, vondstlocaties, historische kernen) in het plangebied en directe omgeving, en zo ja welke?*

In, of in de directe omgeving van, het plangebied zijn geen bekende archeologische waarden.

6. *Kunnen archeologische resten in het plangebied aanwezig zijn? Zo ja, wat is daarvan op hoofdlijnen de omvang, ligging, aard en datering?*

De kans dat archeologische resten uit het Paleolithicum en Mesolithicum aanwezig zijn is klein in verband met het kwetsbare karakter van de archeologische resten en het langdurig gebruik als akker (verploeging). Archeologische resten uit het Neolithicum tot en met de Middeleeuwen kunnen aanwezig zijn onder 50 cm dikke eerdlaag. Archeologische resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd kunnen aanwezig in de eerdlaag.

4.2 Conclusie Booronderzoek

7. *Wat is de aard (geologisch en bodemkundig) en intactheid (verstoringen) van het bodemprofiel?*

In het plangebied is de bodem gedeeltelijk ontgraven en opgehoogd met een puinpakket. In drie van de vijf boorprofielen is een dunne deels ontgraven A-

horizont aanwezig. In het zuiden van het plangebied is een B-horizont aanwezig. De ondergrond bestaat uit (dek)zand en zandig leem (Brabants leem).

8. *Zijn potentiële archeologische niveaus aanwezig, en zo ja, wat is de aard, diepteligging en verbreiding daarvan?*

In de B-horizont, een restant van de oorspronkelijke natuurlijke bodem, kan potentieel een archeologisch sporenniveau aanwezig zijn. De top van dit niveau ligt tussen 55 en 60 cm -mv (omgerekend komt dat in beide gevallen neer op 1547 cm NAP). Vermoedelijk is de zone met het potentiële archeologische niveau beperkt tot het zuiden van het plangebied (fig. 31).

Eindoordeel:

9. *Indien (mogelijk) archeologische waarden aanwezig zijn:*

a) *Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?*

In de zone met een potentieel archeologisch niveau zijn een magazijn en pergola voorzien. Hiervoor worden poeren aangelegd die tot 150 cm -mv komen te liggen. Hierbij kunnen archeologische resten worden vergraven.

b) *Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?*

Omdat de exacte locatie van de poeren en dus de bodemingrepen niet bekend zijn, wordt aanbevolen in de gemarkeerde zone (ongeveer 760 m²) in fig. 31 nader te bepalen of behoudenswaardige archeologische resten aanwezig zijn. In de rest van het plangebied zijn naar oordeel van Bureau voor Archeologie geen maatregelen nodig.

10. *Indien vervolgonderzoek nodig is: Welke methode(n), techniek(en) en strategie(ën) van Inventariserend veldonderzoek zijn hiervoor geschikt?*

Het uitvoeren van een archeologisch proefsleuvenonderzoek een geschikte methode om archeologische resten op te sporen die zich manifesteren als een sporenniveau.

5 Advies

Bureau voor Archeologie adviseert om rekening te houden met archeologische waarden in het zuiden van het plangebied (fig. 31). Aanbevolen wordt om een proefsleuvenonderzoek uit te voeren om te bepalen of behoudenswaardige archeologische resten in deze zone aanwezig zijn.

Het deel van het achterterrein dat buiten deze zone valt kan naar oordeel van Bureau voor Archeologie vrijgegeven worden voor de voorgenomen ontwikkeling.

Dit onderzoek is met grote zorgvuldigheid uitgevoerd. Het is echter nooit uit te sluiten dat bij de graafwerkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen op plaatsen en dieptes waar die niet worden verwacht. Eventuele archeologische resten is men verplicht te melden bij de Minister van OCW in overeenstemming met de Erfgoedwet uit 2015. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Oirschot.

6 Literatuur

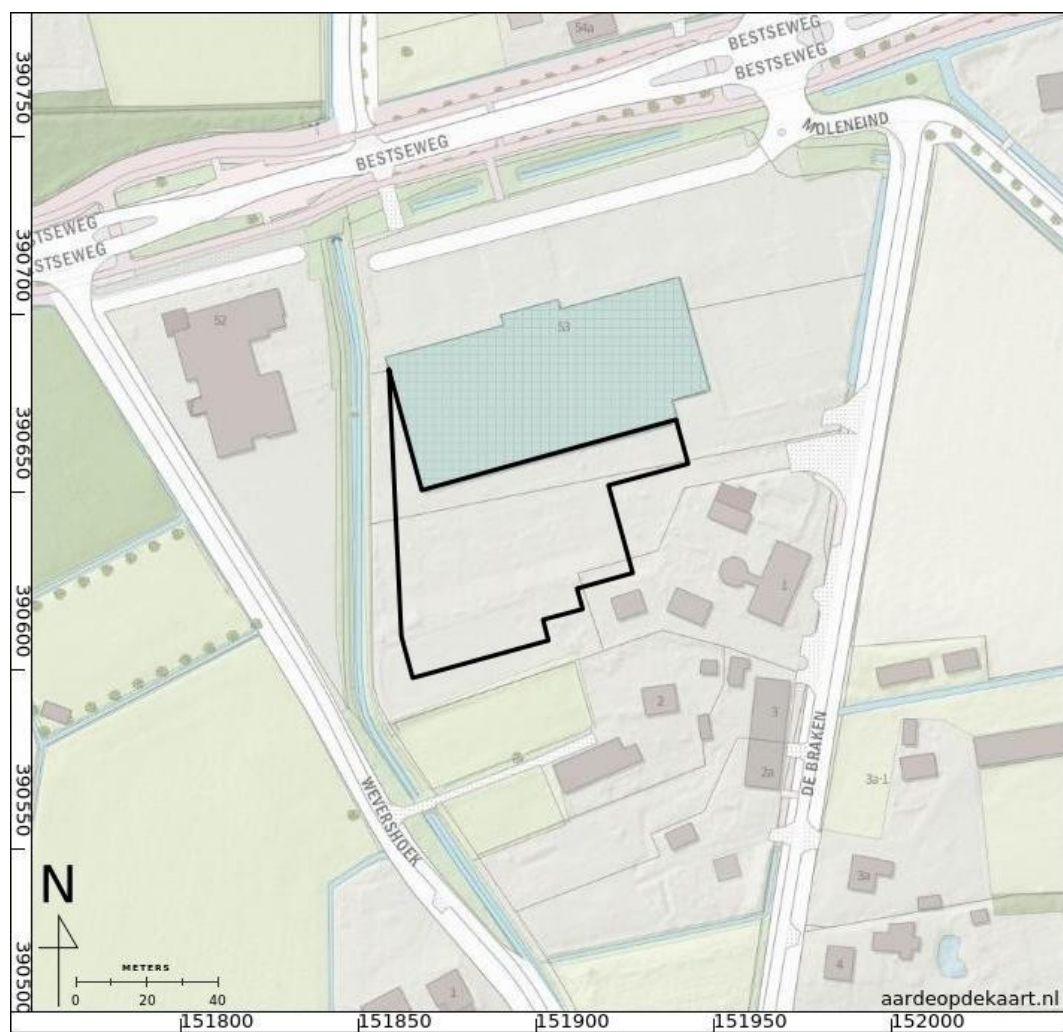
- Actueel Hoogtebestand Nederland. 2018. 'AHN3'. Digitale Hoogtekaart.
<https://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>.
- Alterra. 2004. 'Geomorfologische Kaart Nederland (GKN) Landsdekkend digitale bestand'. Wageningen.
- . 2014. 'Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, digitale en landsdekkende versie'. Wageningen.
- Beekmans, K. 2021. 'Mooi Straten'. *Historie van Mooi Straten*. <https://www.mooi-straten.nl/historie.html>.
- Berkvens, R. 2014. 'Erfgoedwiki'. *Straten, Oirschot*.
http://www.erfgoedgewiki.nl/index.php/Straten,_Oirschot#.
- Berkvens, R. 2015. 'Actualisering archeologiekkaart gemeente Best'. Omgevingsdienst Zuidoost Brabant.
- Berkvens, R., K.A.H.W. Leenders, J. Bosman, M.D. Wagemans, E. Wijnen, V. Mes, M. van Molenbroek, E. Drenth, H. van der Laarschot, en J. Schotten. 2011. 'Kempisch erfgoed in beeld Een regionale erfgoedkaart voor de Kempen- en A2 gemeenten Bergeijk, Bladel, Eersel, Oirschot, Reusel-De Mierden, Waalre, Valkenswaard, Cranendonck en Heeze-Leende'. SRE Milieudienst.
- Bosch, J.H.A. 2008. 'Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1: Op basis van de Standaard Boor Beschrijvingsmethode versie 5.2'. 2008-U-R0881/A. Deltares-rapport.
- Bringmans, P.M.M.A. 2019a. 'RAPPORT ONDERZOEK TE GROOT BIJSTERVELD'. Econsultancy-rapport 7545.001. Econsultancy BV.
- . 2019b. 'Proefsleuvenonderzoek Montfortlaan 17 te Oirschot in de gemeente Oirschot'. Econsultancy-rapport 8653.001. Econsultancy BV.
- Dinoloket. 2014. 'Ondergrondgegevens | DINOloket'.
<http://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>.
- Jongmans, A. G. 2013. *Landschappen van Nederland: geologie, bodem en landgebruik*. Wageningen: Wageningen Academic Publishers.
- Kadaster. 1811. 'Kadastrale Minuten'. 1832. <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/>.
- Kadaster, en PDOK. 2014. 'AHN2 en 3 - WCS service'.
<http://nationaalgeoregister.nl>.
- de Mulder, E.J.F. 2003. 'De ondergrond van Nederland'. Wolters-Noordhoff.
- Nederlands Normalisatie Instituut. 1989. *Geotechniek: classificatie van onverharde grondmonsters*. Delft: Nederlands Normalisatie-instituut.
- Nederpelt, S., en B. Klinck. 2007. 'Groot Bijsterveld'. ADC Rapport 1127. ADC ArcheoProjecten.
- Pels-Ouweneel, A. 2020. 'Transect-rapport 2499: Een Archeologisch Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (IVO-P). Oirschot, Bestseweg 49 - Straten (ong.). Gemeente Oirschot (NB)'.
 Transect-rapport 2499. Transect.
- Provincie Noord-Brabant, Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant, Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant, en Omgevingsdienst Brabant Noord. 2020. 'Omgevingsrapportage Noord-Brabant'. Noord-Brabant Omgevingsrapportage. <https://noord-brabant.omgevingsrapportage.nl/>.
- Rensink, E., H.J.T. Weerts, M. Kosian, H. Feiken, en B.I. Smit. 2015. 'Archeologische Landschappenkaart van Nederland. Methodiek en kaartbeeld'. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
<https://doi.org/10.17026/dans-xf6-ywnd>.
- Rijks Geologische Dienst. 1985. 'Geologische Kaart van Nederland, schaal

- 1:50.000, *Blad 51 West Eindhoven*'. Haarlem.
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. 2016. '*Kaart van verdedigingswerken, alle linies en stellingen*'. <https://landschapinnederland.nl/bronnen-en-kaarten/militaire-landschapskaart>.
- . 2017. '*Rijksmonumentenregister*'. *Cultureelerfgoed.nl*. <https://cultureelerfgoed.nl/monumentenregister>.
- . 2021. '*Archis3 - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed*'. <https://archis.cultureelerfgoed.nl/#/login>.
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, en Data Archiving and Networking Services. '*e-depot voor de Nederlandse archeologie*'. <http://www.edna.nl>.
- le Rouge, G.L. 1750. '*[La Hollande en 12 Feuilles] Partie Meridionale des VII.*' <https://proxy.archieven.nl/0/B0D4CA87210741F8818F4F6190D5CE75>.
- Schor, E. 2018. '*Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase Montfortlaan (tussen huisnummers 15 en 17) te Oirschot Gemeente Oirschot*'. KSP rapport 18289. KSP Archeologie.
- van der Sijs, N. 2010. '*Etymologiebank*'. <http://www.etymologiebank.nl>.
- SIKB. 2018. '*BRL 4000: Beoordelingsrichtlijn Archeologie, versie 4.1*'. SIKB. https://www.sikb.nl/doc/BRL4000/BRL%20SIKB%204000%20Archeologie%20versie%204_1.pdf.
- Stichting RAAP. 2017. '*Indicatieve Kaart Militaire Waarden (IKME)*'. december 22.
- Verhees, H. 1794. '*Kaart Figuratief van het grootste gedeelte van Bataafsch Brabant, bevattende de Meyerye van 's Bosch, bestaande in de vier kwartieren...*' <https://proxy.archieven.nl/0/2D1069803F7043FCA7EC25DFAB5BBEA1>.
- Verhees, H., en J. van Hulk. 1785. '*Kaart van het gedeelte van Oost-Brabant tussen 's-Hertogenbosch en Boxtel*'. BHIC. <https://proxy.archieven.nl/235/877B9987C2944EF3B7F1F023E4502B28>.
- Visscher, N. 1700. '*Brabantiae Batavae pars orientalis, Comprehendens Tetrarchiam sive Majoratum Sylvaeducensem in ejusdem subjacentes ditiones*'. Schenk Junior. <https://proxy.archieven.nl/0/D545BDD1F8CA4B88A61DF8D567C5FBA7>.

Figuren



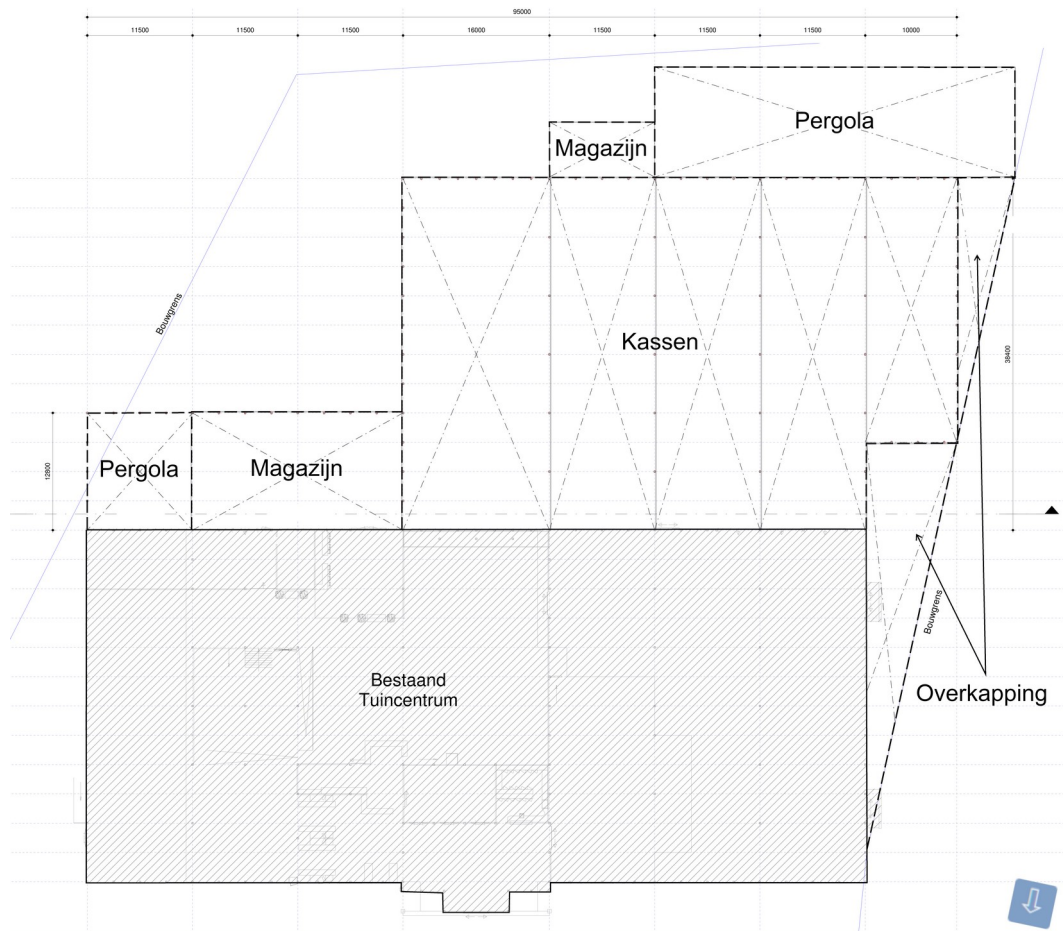
Figuur 2: Luchtfoto actueel.



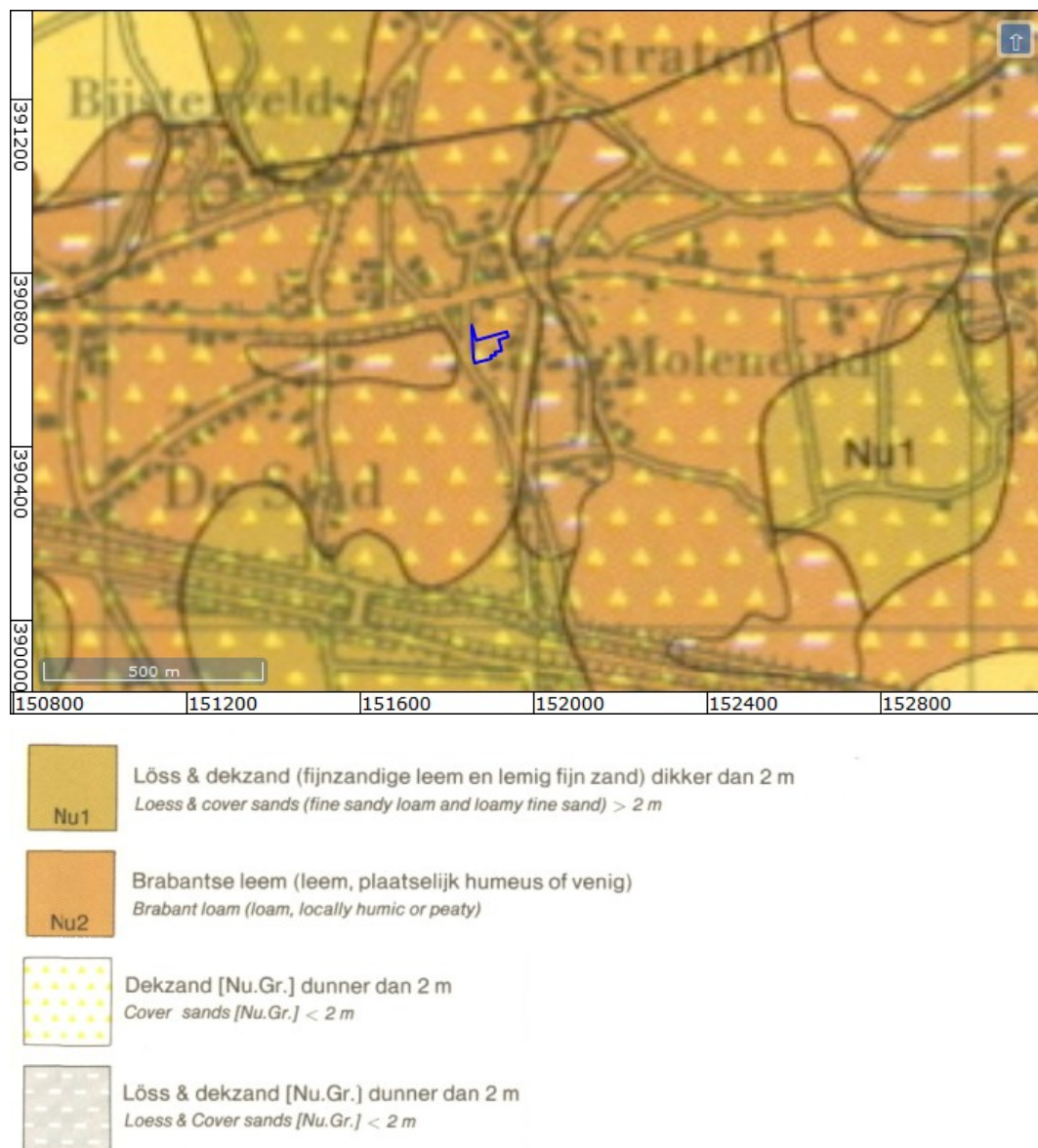
Figuur 3: Topografische kaart.



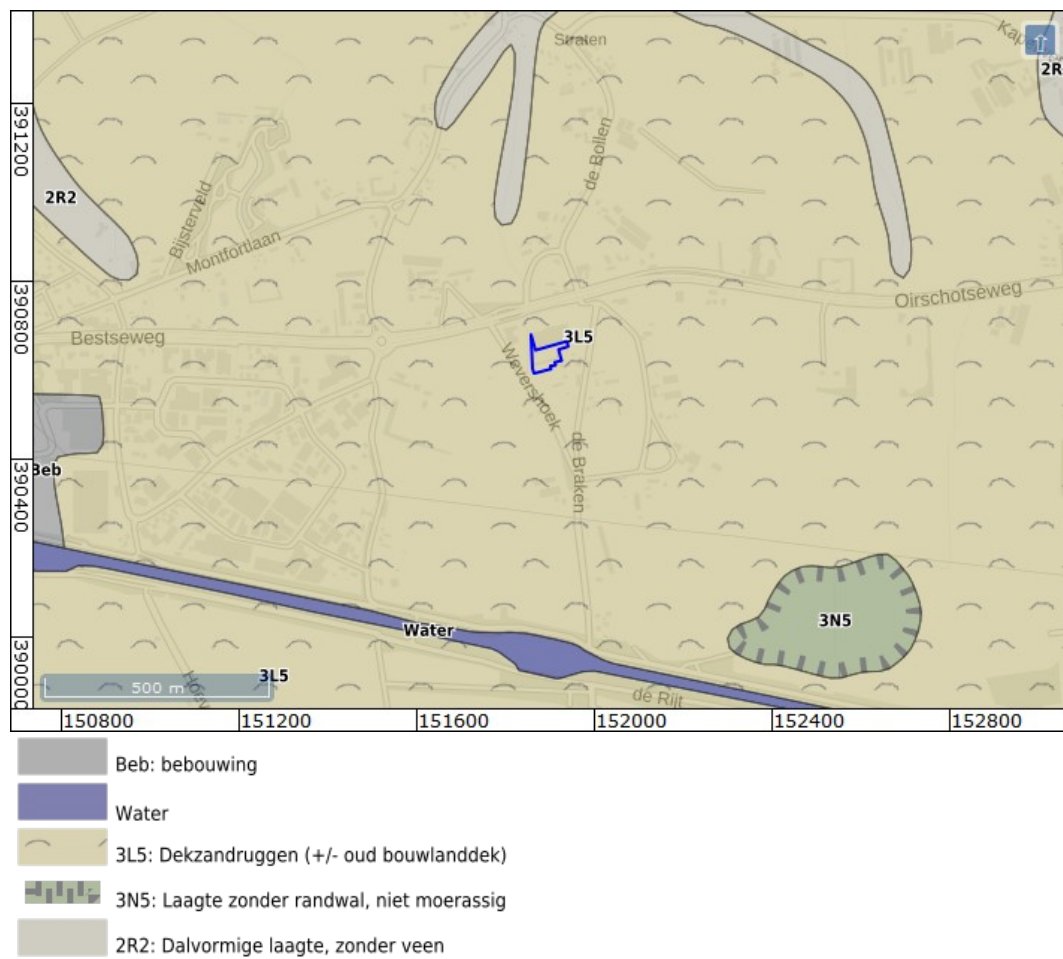
Figuur 4: Archeologische beleidskaart gemeente Oirschot (Berkvens e.a. 2011).



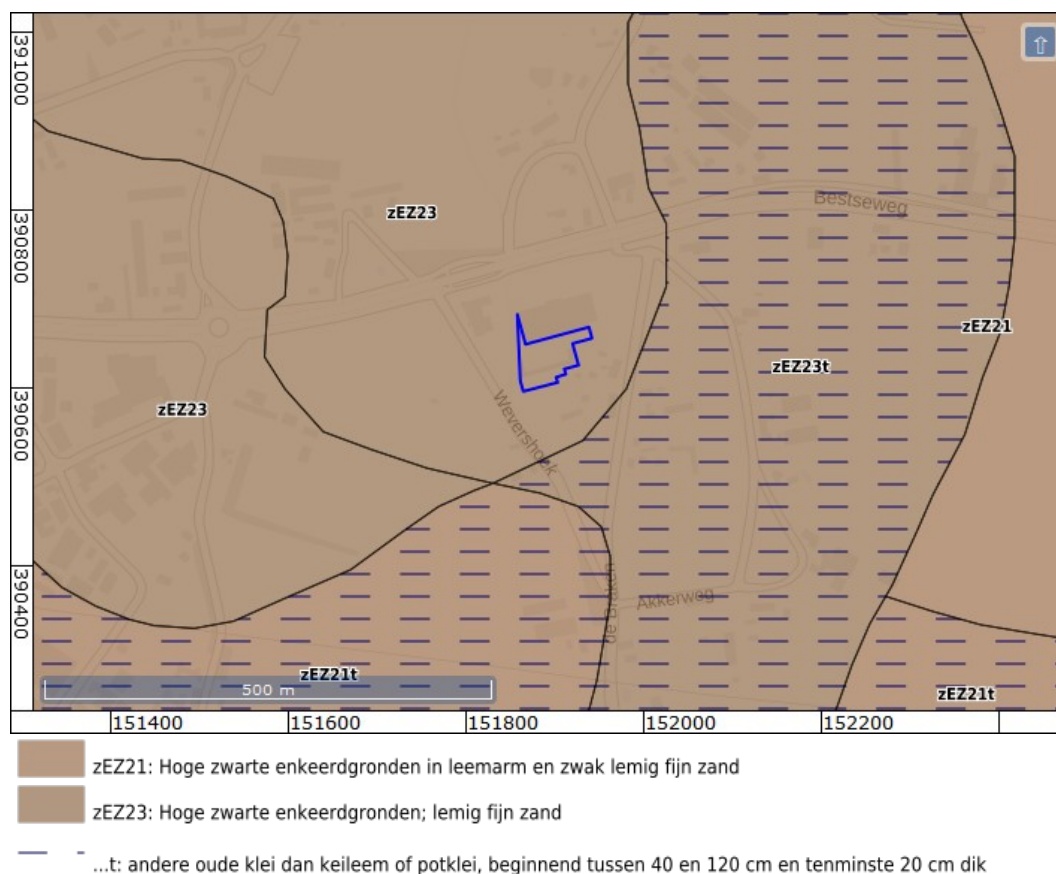
Figuur 5: Ontwerptekening van de geplande uitbreiding. Het noorden is onder.



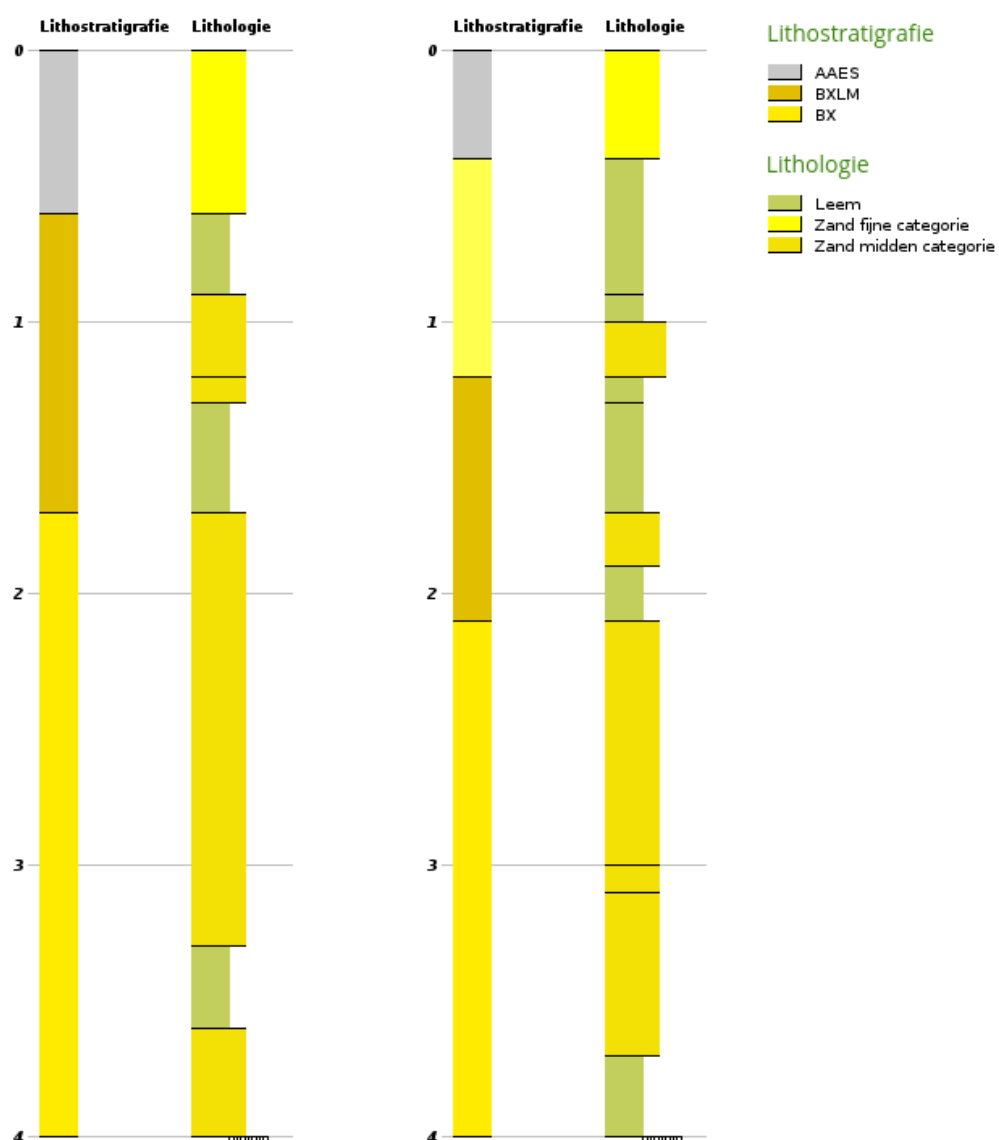
Figuur 6: Geologische kaart van Nederland 1:50.000 (Rijks Geologische Dienst 1985).



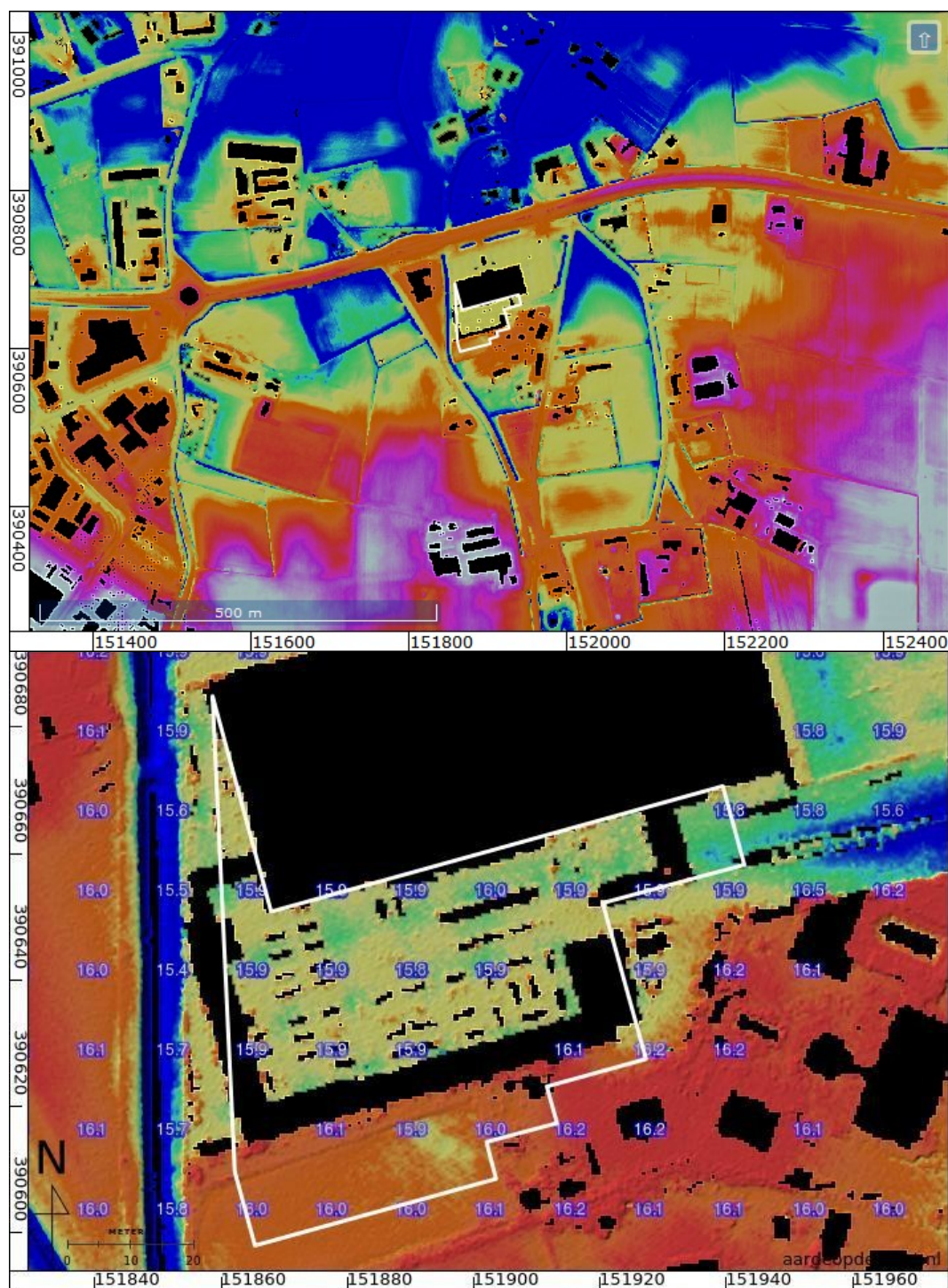
Figuur 7: Geomorfologische kaart (Alterra 2004).



Figuur 8: Bodemkaart (Alterra 2014).



Figuur 9: Boorbeschrijvingen uit DINOloket (Dinoloket 2014).



Figuur 10: Hoogte-reliëfkaart (Actueel Hoogtebestand Nederland 2018).

Hoogtewaardes zijn in meters ten opzichte van NAP.



Figuur 11: Kaart van het oostelijke deel van Brabant (Visscher 1700). Het plangebied ligt binnen de rode cirkel.



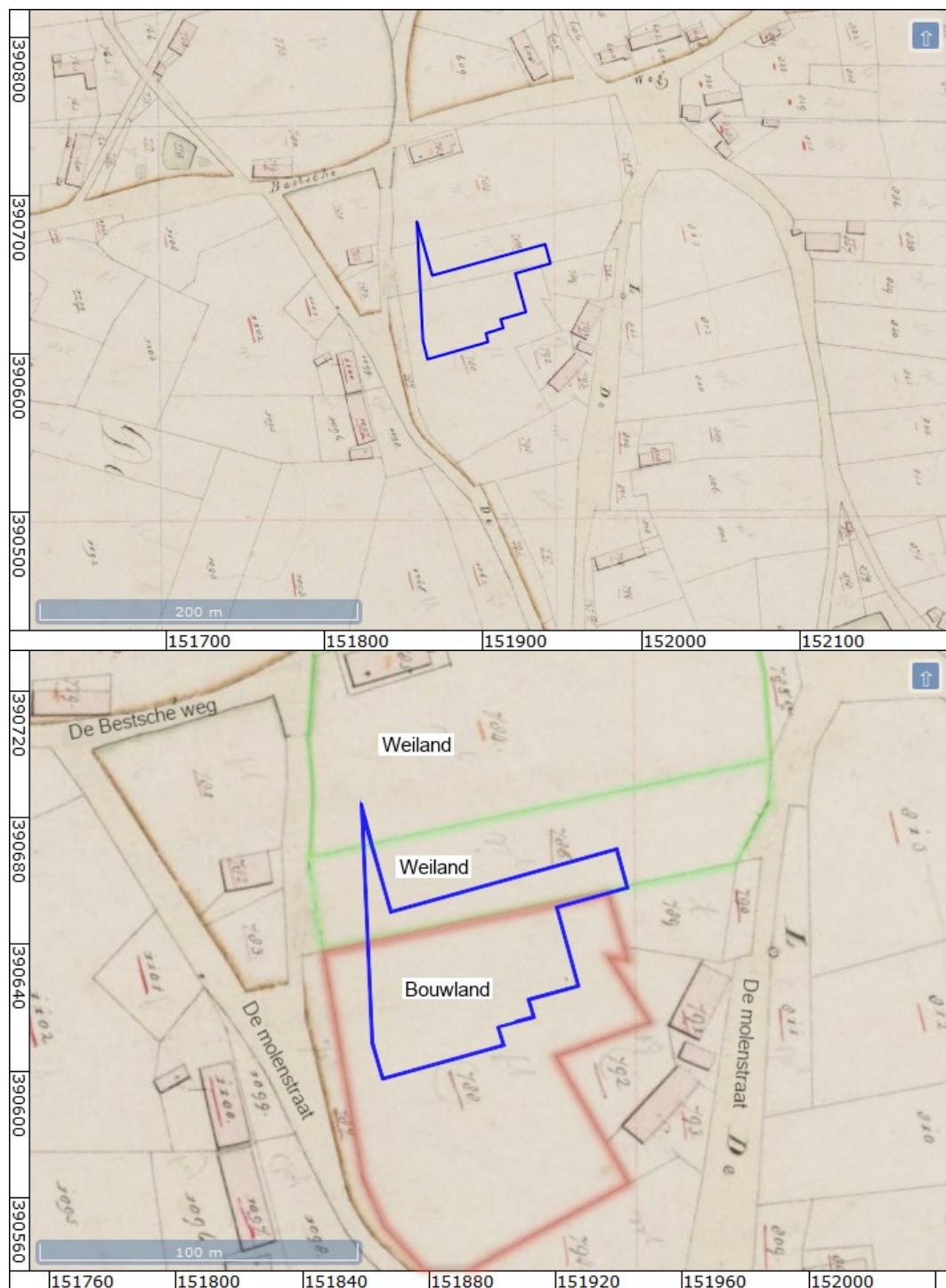
Figuur 12: Uitsnede van het elfde blad van een 12-bladige kaart van Nederland (Le Rouge 1750). Het plangebied ligt binnen de rode cirkel. Het noorden is linksboven. De locatie van de plaatsen is figuratief.



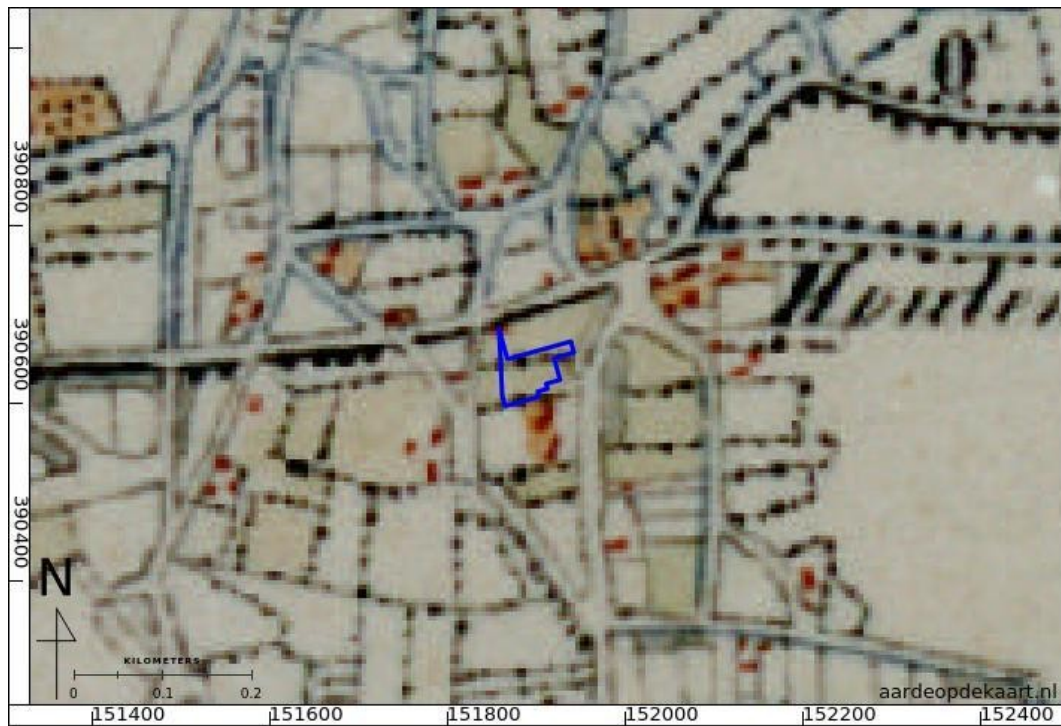
Figuur 13: Kaart van het gedeelte van Oost-Brabant tussen 's-Hertogenbosch en Boxtel (Verhees en Van Hulk 1785). Het noorden is links. Het plangebied ligt binnen de rode cirkel.



Figuur 14: Figuratieve kaart van het grootste gedeelte van Bataafsch Brabant, 1794 (Verhees 1794). Het plangebied ligt binnen de rode cirkel.



Figuur 15: Kadastrale minuut (1811-1832), Oirschot D02 (Kadaster 1811).



Figuur 16: Topografisch militaire kaart 1850.



Figuur 17: 648-2205-BEST-1900.



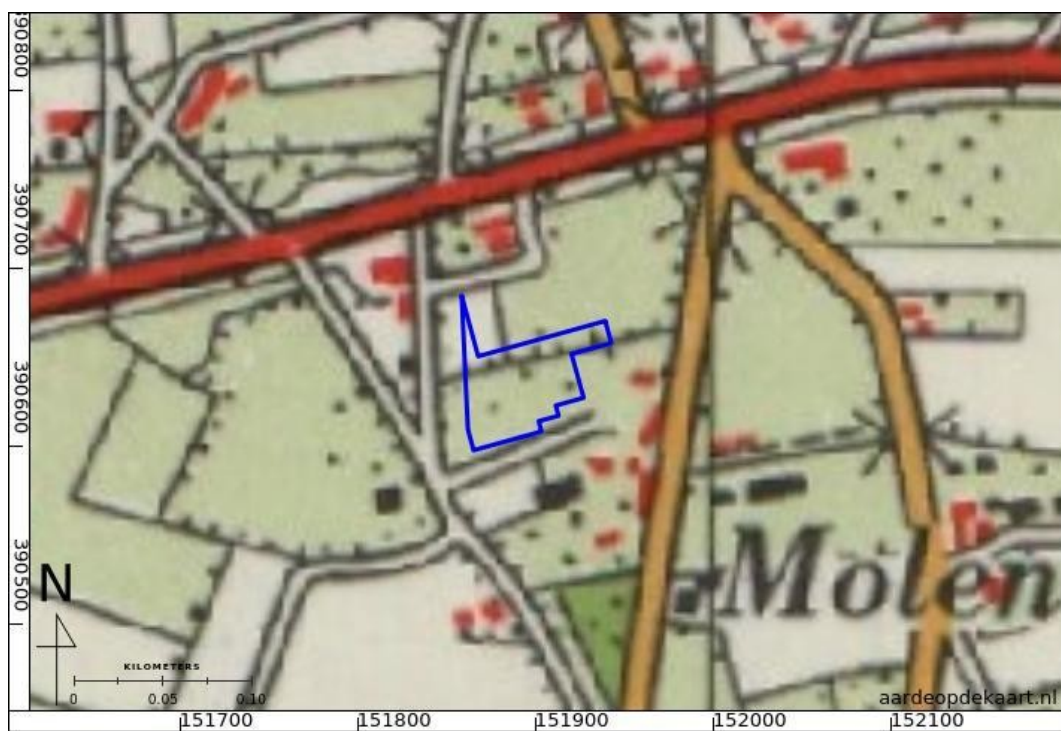
Figuur 18: 648-2206-BEST-1916.



Figuur 19: 648-2207-BEST-1928.



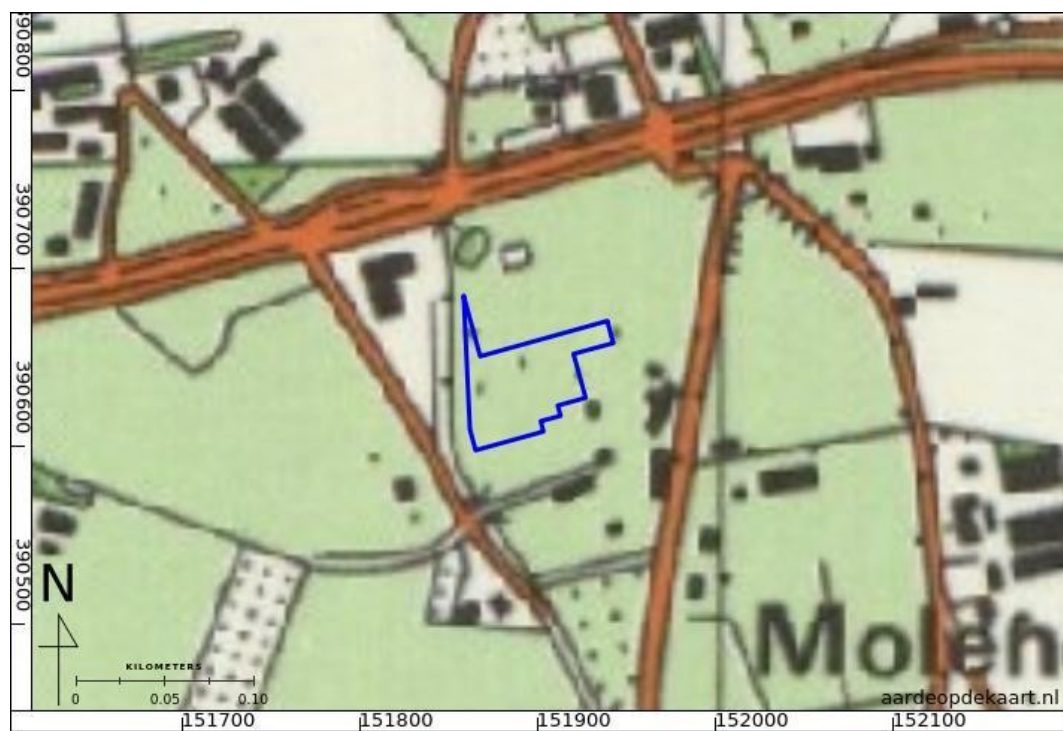
Figuur 20: 51B-1953-Best / Boxtel / Eindhoven / Sint-Oedenrode.



Figuur 21: 51B-1963-Best / Boxtel / Eindhoven / Sint-Oedenrode.



Figuur 22: 51B-1972-Best / Boxtel / Eindhoven / Sint-Oedenrode.



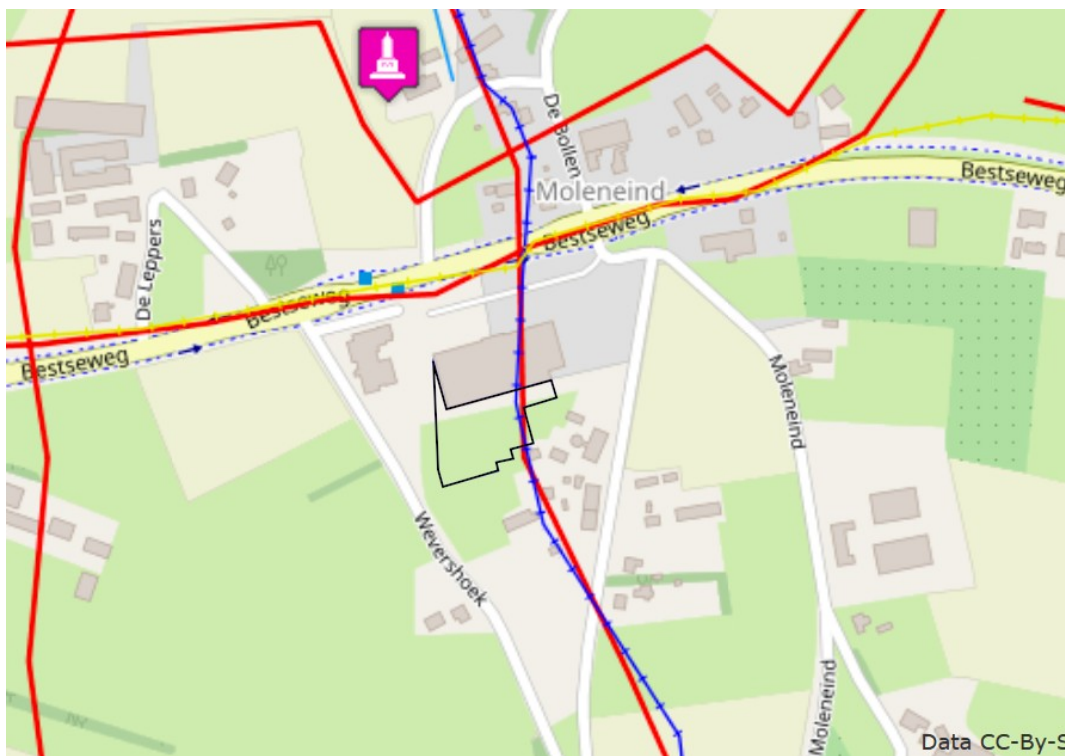
Figuur 23: 51B-1984-Best / Boxtel / Eindhoven / Sint-Oedenrode.



Figuur 24: 51B-1991-Best / Boxtel / Eindhoven / Sint-Oedenrode.



Figuur 25: Archeologische vondstlocaties (geel) en zaken (blauw) uit ARCHIS (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2021).



Doorgaande wegen lijn



Oude infrastructuur

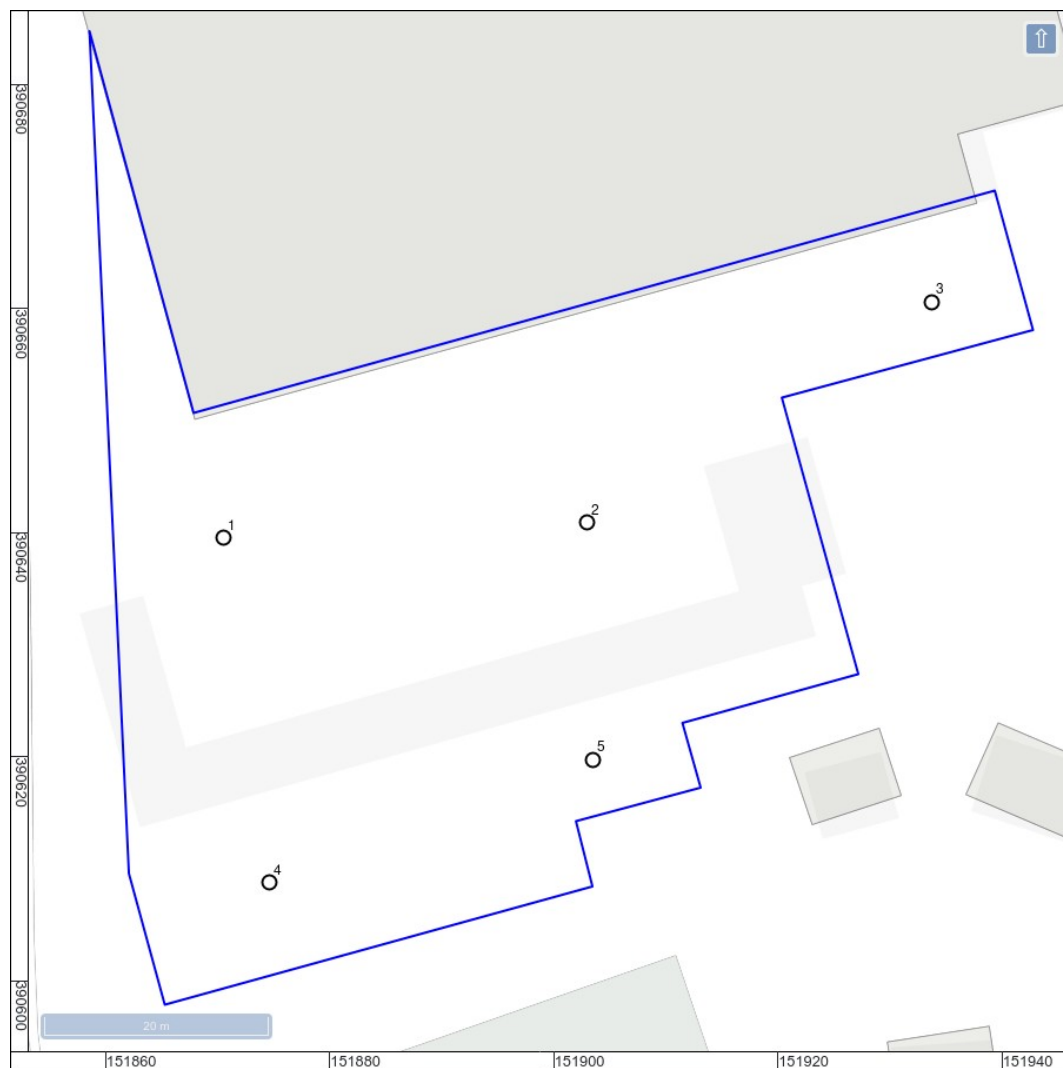


Romeinse wegen

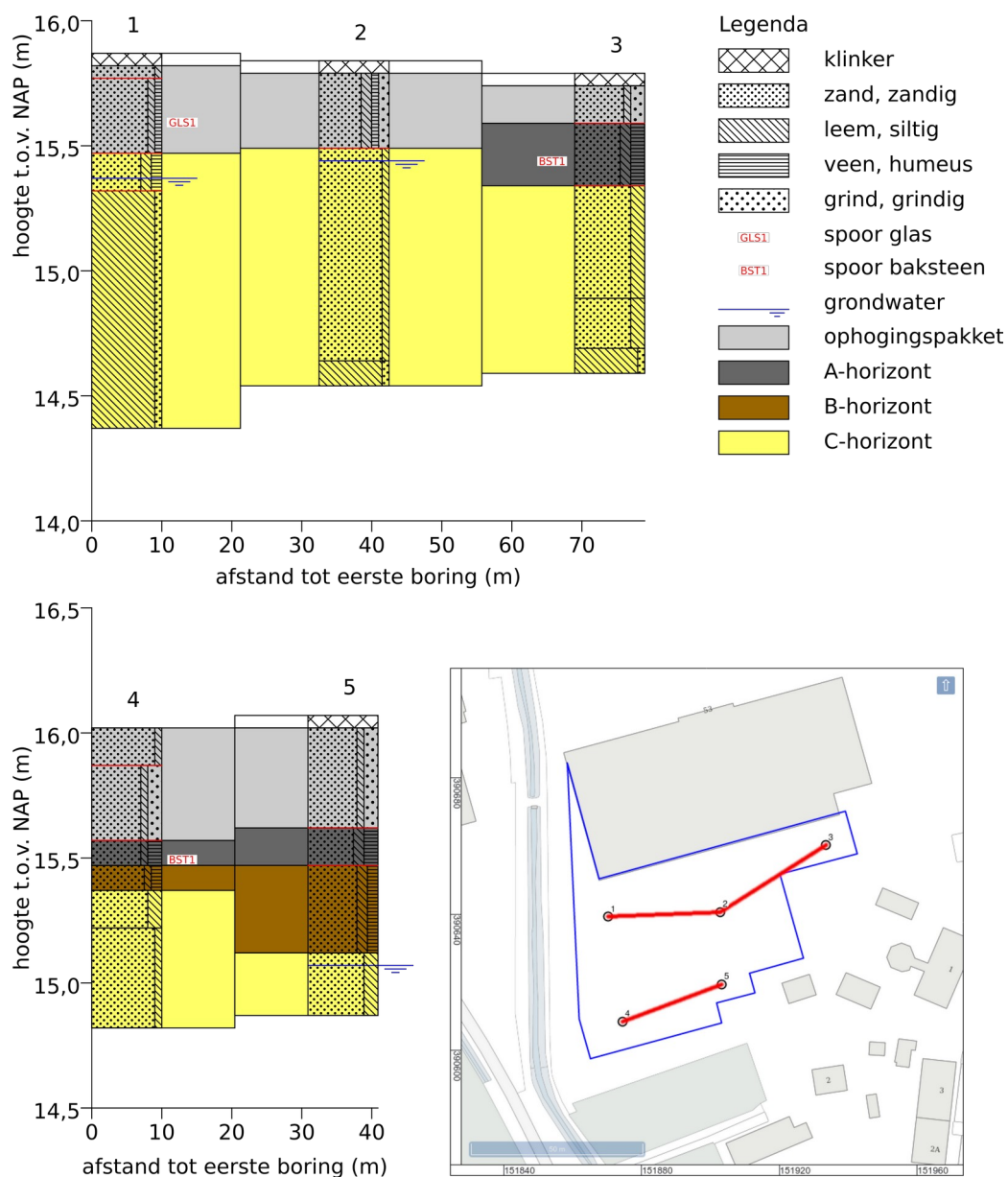


Middelleeuwse hoofdweg

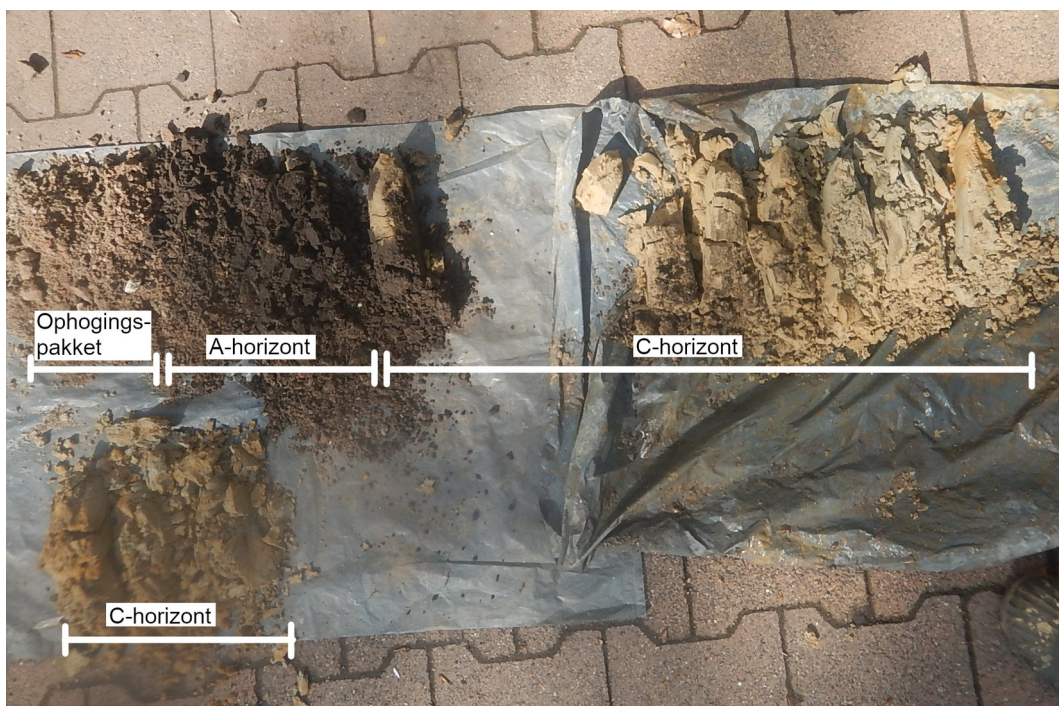
Figuur 26: Erfgoedkaart gemeente Oirschot (Berkvens 2014). Opgemerkt moet worden dat de lijnen verschoven zijn naar rechts. De noord-zuid georiënteerde Romeinse weg moet ter hoogte van de Wevershoek liggen.



Figuur 27: Boorpuntenkaart.



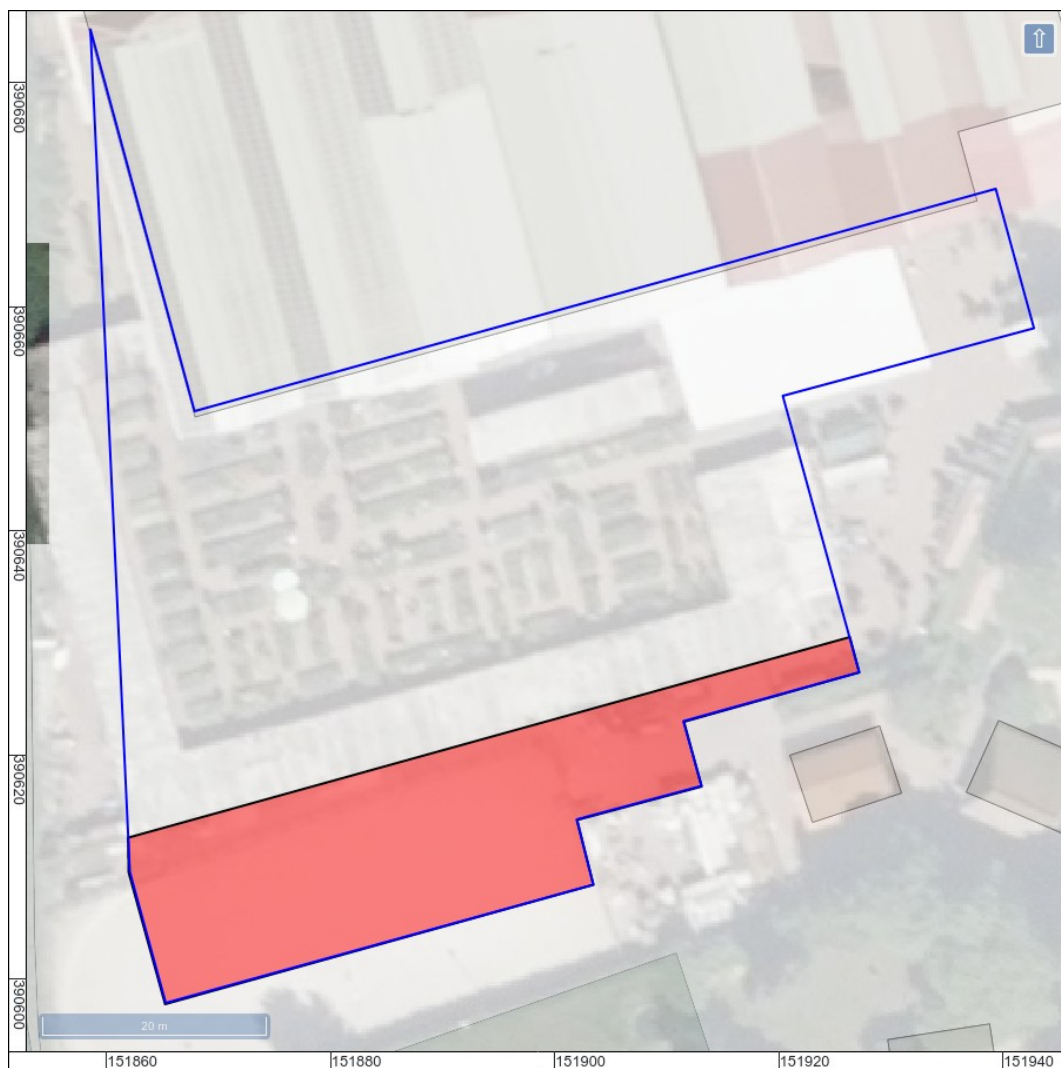
Figuur 28: Schematische weergave van de boorprofielen.



Figuur 29: Foto van boorprofiel 3.



Figuur 30: Foto van boorprofiel 5.



Figuur 31: Zone met een potentieel archeologisch niveau (rood).

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

nr.	grens (cm - grond mv)		bijmenging	mediaan	kleur	kalk	nieuwvormingen	antropogene bijmengingen	horizonten	overig
	boven	onder								
1										grondwaterstand tijdens boring: 50 (cm - mv) beschrijver: C. de Jong
	0	5	klinker							
	5	10	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-grijs	kalkloos			cunetzand; zand matig afgerond; matig kleine spreiding; basis scherp
	10	40	zand	zwak humeus; zwak siltig	matig grof	donker-bruin-grijs	kalkrijk	spoor glas		zand matig afgerond; matig grote spreiding; puin; basis scherp
	40	55	zand	matig humeus; matig siltig	zeer fijn	donker-bruin-grijs	kalkloos			zand matig afgerond; matig kleine spreiding; basis scherp
	55	150	leem	zwak zandig		licht-grijs	kalkloos	weinig roestvlekken	C-horizont	
2										grondwaterstand tijdens boring: 40 (cm - mv) beschrijver: C. de Jong
	0	5	klinker							
	5	35	zand	zwak humeus; matig siltig; matig grindig	matig fijn	bruin-grijs	kalkrijk			puin baksteen beton; zand matig afgerond; matig grote spreiding; basis scherp
	35	120	zand	zwak siltig	matig fijn	grijs-bruin	kalkloos		C-horizont	zand matig afgerond; matig kleine spreiding; basis geleidelijk
	120	130	leem	zwak zandig		licht-grijs	kalkloos	spoor roestvlekken	C-horizont	
3										beschrijver: C. de Jong
	0	5	klinker							
	5	20	zand	zwak siltig; sterk grindig	matig fijn	bruin-grijs	kalkrijk			puin baksteen beton; zand matig afgerond; matig grote spreiding; basis scherp
	20	45	zand	sterk humeus; matig siltig	zeer fijn	donker-grijs-bruin	kalkloos	spoor baksteen	A-horizont	zand matig afgerond; matig kleine spreiding; baksteenspikkels; basis

nr.	grens (cm - grond mv)		bijmenging	mediaan	kleur	kalk	nieuwvormingen	antropogene bijmengingen	horizonten	overig
	boven	onder								
										scherp
	45	90 zand	sterk siltig	zeer fijn	licht-geel	kalkloos			C-horizont	zand matig afgerond; zeer kleine spreiding; basis geleidelijk
	90	110 zand	sterk siltig	zeer fijn	licht-geel	kalkloos	weinig roestvlekken		C-horizont	basis geleidelijk; zand matig afgerond; zeer kleine spreiding
	110	120 leem	zwak zandig		licht-grijs	kalkloos	weinig roestvlekken		C-horizont	
4										beschrijver: C. de Jong
	0	15 zand	zwak siltig	matig fijn	licht-grijs	kalkloos				zand matig afgerond; matig kleine spreiding; basis scherp
	15	45 zand	zwak siltig; sterk grindig	matig fijn	grijs	kalkrijk				zand matig afgerond; matig grote spreiding; basis scherp; puin
	45	55 zand	sterk humeus; zwak siltig	zeer fijn	donker-grijs-bruin	kalkloos		spoor baksteen	A-horizont	zand matig afgerond; matig kleine spreiding; basis geleidelijk
	55	65 zand	matig humeus; zwak siltig	zeer fijn	donker-bruin	kalkloos			B-horizont	zand matig afgerond; matig kleine spreiding; basis geleidelijk
	65	80 zand	sterk siltig	zeer fijn	licht-grijs	kalkloos			C-horizont	zand matig afgerond; zeer kleine spreiding; basis geleidelijk
	80	120 zand	zwak siltig	zeer fijn	oranje-geel	kalkloos	veel roestvlekken		C-horizont	zand matig afgerond; matig kleine spreiding
5										grondwaterstand tijdens boring: 100 (cm - mv) beschrijver: C. de Jong
	0	5 klinker								
	5	45 zand	zwak siltig; sterk grindig	matig fijn	grijs-bruin	kalkrijk				puin baksteen beton; zand matig afgerond; matig grote spreiding; basis scherp
	45	60 zand	sterk humeus; matig siltig	zeer fijn	zwart	kalkloos			A-horizont	zand matig afgerond; matig kleine spreiding; basis scherp
	60	95 zand	matig humeus; matig siltig	zeer fijn	donker-grijs-bruin	kalkloos			B-horizont	zand matig afgerond; matig kleine spreiding; basis geleidelijk
	95	120 zand	sterk siltig	zeer fijn	grijs-bruin	kalkloos			C-horizont	zand matig afgerond; zeer kleine spreiding

nr.	grens (cm - grond mv)		bijmenging	mediaan kleur	kalk	nieuwvormingen	antropogene bijmengingen	horizonten	overig
	boven	onder							
spreiding									

Coördinaten van de boringen:

nr.	X (m RD)	Y (m RD)	Z (cm NAP)
1	151871	390640	1587
2	151903	390641	1584
3	151934	390661	1579
4	151875	390609	1602
5	151904	390620	1607